

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

**Календар
пам'ятних дат Черкащини
на 2023 рік**

Черкаси 2022

УДК 016:908] (477.46)

К17

Укладачі Л. Т. Демченко
 О. С. Писанко
 В. В. Калюжко
 О. М. Крамар

Редактор В. В. Калюжко

К17 Календар пам'ятних дат Черкащини на 2023 рік / Управління культури та охорони культурної спадщини Черкас. обл. держ. адмін., Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради ; [уклад. Л. Т. Демченко та ін.; ред. В. В. Калюжко]. – Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2022. – 79, [1] с.

Видання Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка «Календар пам'ятних дат Черкащини» виходить щороку. Календар присвячений визначним річницям подій суспільно-політичного, наукового та культурно-мистецького життя Черкащини, які відзначатимуться у 2023 році. До видання ввійшли фактографічні довідки про ювілеї видатних особистостей, імена яких пов'язані з краєм.

Видання адресоване працівникам закладів культури і освіти, красзнавцям, широкому колу читачів.

УДК 016:908] (477.46)

© Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка», 2022

Від укладача

Довідково-бібліографічне видання «Календар пам'ятних дат Черкащини на ... рік» виходить щорічно, починаючи від 1970 року.

На початку Календаря подається перелік визначних річниць подій суспільно-політичного, наукового та культурно-мистецького життя Черкащини, які відзначатимуться у 2023 році.

До найвагоміших з них (позначених астериском) вміщено фактографічні довідки та бібліографічні списки літератури.

Мета видання – допомогти працівникам закладів культури і освіти, краєзнавцям, журналістам у набутті та поширенні знань з історії рідного краю та про видатних особистостей, імена яких пов'язані з Черкащиною.

У майбутнє ми входимо,
оглядаючись на минуле
П. Валері

Пам'ятні дати Черкащини у 2023 році

- 945 років з часу першої письмової згадки про м. Канів (1078).
- 490 років від дня народження та 445 років з часу смерті Івана Підкови (1533-1578), козацького кошового отамана, гетьмана. Похований у м. Канів.
- 460 років з часу смерті Дмитра Івановича Вишневецького (псевд. Байда. р. н. невід.-1563), політичного і військового діяча, старости черкаського і канівського.
- 430 років з часу першої письмової згадки про селище Лисянка (1593).
- 240 років Корсунь-Шевченківському парку (1783).
- 170 років від дня народження Йосипа Андрійовича Димінського (1853–1893), етнографа, лікаря і педагога, який жив у селищі Лисянка.
- 165 років від дня народження Мордехая Яковича Спектора (1858–1925), єврейського дитячого письменника, журналіста, уродженця м. Умань.
- 165 років від дня народження Євгена Івановича Борисова (1858–1900), вченого-літературознавця, етнографа, уродженця с. Вербоivecь, тепер Звенигородського району.

- 145 років від дня народження Никодима Петровича Смоктія (1878–1943), засновника і генерального хорунжого Вільного Козацтва (1917), уродженця с. Гусакове Звенигородського району.
- 145 років від дня народження Опанаса Михайловича Андрієвського (1878–1955), ученого-правника, громадсько-політичного діяча, члена Директорії УНР, уродженця Уманщини.
- 135 років від часу створення в першій на теренах колишньої Російської імперії науково-садівничої установи – Помологічного розсадника Л. П. Симиренка (1888).
- 130 років з часу відкриття Трипільської культури археологом Вікентієм Хвойкою (1893).
- 130 років від дня народження Григорія Власовича Денисенка (1893-1964), комісара Української Центральної Ради, уродженця м. Сміла.
- 125 років Золотоніському технікуму ветеринарної медицини Білоцерківського національного аграрного університету (1898).
- 125 років від дня народження Трохима Івановича Бабенка (Отаман Голий, 1898-1921), військового діяча часів УНР, керівника Мліївської республіки, уродженця с. Хрещатик Черкаського району.
- 115 років від дня народження Григорія Якимовича Кулішенка (1908-1939), військового діяча, льотчика, народного героя Китаю, уродженця с. Черепин, тепер Звенигородського району.
- 115 років Уманському гуманітарно-педагогічному коледжу імені Т. Г. Шевченка (1908).

- 110 років від дня народження Пилипа Антоновича Шутіра (1913-1944), поета, уродженця с. Великий Хутір, тепер Золотоніського району.
- 105 років з часу утворення Холодноярської організації (1918).
- 100 років від дня народження Євгена Миколайовича Ткаченка (1923-2002), живописця, колишнього жителя м. Черкаси.
- 95 років ТОВ «Черкаська продовольча компанія» (1928. Колишній м'ясокомбінат).
- 90-ті роковини Голодомору 1932-1933 рр. в Україні (День пам'яті – 25.11.2023).
- 50 років із часу заснування Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (1973).

Січень

- 1 – 80 років від дня народження Андрія Ілліча Поліщука (1943-2019), письменника, колишнього жителя м. Тальне.
- 4 – 130 років від дня народження Миколи Михайловича Ткаченка (1893-1965), вченого-історика, літературознавця, уродженця м. Тальне.
- 4 – 85 років від дня народження Івана Степановича Задорожного (1938), вченого фахівця в галузі інформаційних технологій, уродженця с. Стецівка Звенигородського району.
- 4 – 50 років від дня народження Вячеслава Анатолійовича Галви (1973-2014), учасника АТО.

- 7 – 230 років від дня народження Сильвестра Венжика Грози (1793-1849), польського поета, прозаїка, публіциста, який у 1802-1809 рр. навчався в м. Умань.
- 7 – 95 років від дня народження Якова Наумовича Лапинського (1928-2020), композитора, педагога, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця м. Умань.
- 7 – 95 років від-дня народження Олександра Сергійовича Матвієвського (1928-2016), фахівця у галузі садівництва, доктора сільськогосподарських наук, уродженця с. Ладижинка Уманського району.
- 8 – 25 років з часу відкриття музейної кімнати «Робочий кабінет Василя Симоненка» в редакції газети «Черкаський край» (1998).
- 9 – 95 років від дня народження Миколи Тодосійовича Негоди (1928-2008), письменника, заслуженого діяча мистецтв України, колишнього жителя м. Черкаси.
- 13 – 135 років від дня народження Лева Юрійовича Крамаренка (1888-1942), художника, уродженця м. Умань.
- 13 – 130 років від дня народження Павла Павловича Гарячого (1893-1943), сотника, Армії УНР, уродженця с. Буда Горобіївська, тепер Черкаського району.
- 14 – 125 років від дня народження Юрія Юрійовича Горліса-Горського (справжнє прізвище Городянин-Лісовський. (1898-1946), письменника, старшини Армії УНР, який у роки Національної революції тривалий час перебував на Чигиринщині.
- 16 – 105 років з часу відкриття в м. Умань першої української гімназії імені Бориса Грінченка (1918).

- 19 – 65 років від дня народження Івана Івановича Сухого (1958), заслуженого працівника культури України, художнього керівника Жашківського зразкового дитячого ансамблю гармоністів.
- 20 – 95 років від дня народження Костя Івановича Дяченка (1928-2006), поета-гумориста, прозаїка, уродженця с. Драбівка, тепер Звенигородського району.
- 21 – 50 років від дня народження Ігоря Вікторовича Солодовнікова (1973), художника, жителя м. Черкаси.
- 24 – 85 років від дня народження Олександра Леонідовича Левченка (1938-2002), електрофізика, доктора технічних наук, професора, уродженця м. Золотоноша.
- 24 – 60 років від дня народження Олександра Івановича Власюка (Сашко Лірник.1963), актора, казкаря-лірника, телеведучого, заслуженого працівника культури України, уродженця м. Умань.
- 29 – 135 років від дня народження Гната Єрмиловича Порохівського (1888-1950), полковника Армії УНР, уродженця с. Добра Уманського району.

Лютий

- 375 років з початку Національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького (1648-1676).
- 135 років від часу народження Панаса Дмитровича Келеберди (1888—1920), військового діяча часів УНР, отамана Вереміївської сотні, уродженця с. Вереміївка, тепер Золотоніського району.
- 6 – 75 років від дня народження Миколи Федоровича Крамара (1948), заслуженого журналіста України, жителя м. Черкаси.

- 9 – 140 років від дня народження Никифора Яковича Григорієва (1883-1953), громадсько-політичного діяча, письменника, журналіста, члена Центральної Ради, уродженця с. Бурти, тепер Звенигородського району.
- 10 – 130 років від дня народження Порфирія Андрійовича Силенко-Кравця (1893-1977), підполковника Армії УНР, уродженця м. Черкаси.
- 11 – 105 років від дня народження Михайла Кириловича Масла (1918-1984), поета, колишнього жителя с. Ковалівка, тепер Золотоніського району.
- 11 – 85 років від дня народження Анатолія Максимовича Пашкевича (1938-2005), композитора, народного артиста України, колишнього художнього керівника Черкаського народного хору.
- 15 – 75 років від дня народження Наталії Василівни Віргуш (1948), письменниці, поетеси, журналістки, жительки м. Черкаси.
- 16 – 210 років від дня народження Семена Степановича Гулака-Артемовського (1813-1873), композитора, співака, драматурга, уродженця м. Городище.
- 16 – 80 років від дня народження Віталія Сергійовича Шкляра (1943), архітектора, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця м. Звенигородка.
- 16 – 70 років від дня народження Наталії Іванівни Коломієць (1953-2012), заслуженої артистки України, колишньої актриси Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.
- 17 – 115 років від дня народження Олекси Федоровича Влизька (1908-1934), поета, дитячі і юнацькі роки якого пройшли у с. Сигнаївка, тепер Звенигородського району.

- 19 – 80 років від дня народження Василя Івановича П'ятун-Діброви (1943-2008), поета, уродженця с. Мельниківка, тепер Черкаського району.
- 21 – 70 років від дня народження Володимира Дмитровича Хандогія (1953), колишнього міністра закордонних справ України, уродженця м. Черкаси.
- 21 – 110 років від дня народження Катерини Дмитрівни Кайдаш-Машківської (1913-1992), живописця, колишньої жительки смт Стеблів, тепер Черкаського району.
- 24 – 150 років від дня народження Івана Тимофійовича Ротаря (1873-1905), громадсько-політичного діяча, літератора, педагога, уродженця с. Мліїв, тепер Черкаського району.
- 24 – 120 років від дня народження Федора Івановича Лаврова (1903-1980), фольклориста, літератора, кандидата філологічних наук, уродженця с. Вереміївка, тепер Золотоніського району.
- 26 – 125 років від дня народження Костянтина Юрійовича Пестушко (Степовий, Блакитний. 1898-1921), отамана Степової дивізії, Головного отамана Холодного Яру.
- 26 – 140 років від дня народження Сергія Михайловича Іваницького-Василенка (1883-1984), історика права, уродженця м. Золотоноша.
- 27 – 130 років від дня народження Валентина Дмитровича Отамановського (1893-1964), перекладача, історика, краєзнавця, одного із засновників Української Центральної Ради, уродженця с. Велика Яблунівка, тепер Черкаського району
- 28 (29)– 55 років з часу відкриття у м. Черкаси фінансового технікуму (нині – Інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. 1968).

- 29 – 115 років від дня народження Олексія Сергійовича Чуприни (1908-1993), бандуриста, який довгі роки грав на Тарасовій горі у Каневі, уродженця с. Гарбузин, тепер Черкаського району.

Березень

- 385 років з часу повстання під проводом Я. Острянина і Д. Гуні (1638).
- 1 – 75 років від дня народження Михайла Івановича Бащенко (1948), вченого-зоотехніка, заслуженого працівника сільського господарства України, уродженця с. Радиванівка, тепер Черкаського району.
- 1 – 70 років від дня народження Володимира Миколайовича Костогриза (1953-2005), художника, графіка, колишнього жителя м. Черкаси.
- 2 – 180 років від дня народження Лева Степановича Мацієвича (1843-1915), бібліофіла, джерелознавця, історика, літературознавця, уродженця с. Безпечна, тепер Уманського району.
- 3 – 100 років від дня народження Онисима Петровича Мельника (1923-1969), письменника, уродженця с. Добра, тепер Уманського району.
- 4 – 100 років від дня народження Ганни Василівни Холопцевої (1923), художниці декоративно-прикладного мистецтва, уродженки с. Водяники, Звенигородського району.
- 9 – 209 років від дня народження Тараса Григоровича Шевченка (1814-1861), українського поета, художника, мислителя, уродженця с. Моринці Звенигородського району.
- 9 – 100 років від дня народження Алли Петрівни Коваль (1923-2009), мовознавиці, доктора філологічних наук, уродженки с. Білозір'я Черкаського району.

- 9 – 90 років від дня народження Нінель Іванівни Заверталюк (1933), літературознавиці, уродженки м. Умань.
- 9 – 80 років від дня народження Євгена Семеновича Найдена (1943-2019), заслуженого художника України, колишнього жителя м. Черкаси.
- 10 – 85 років від дня народження Миколи Івановича Бушина (1938-2022), історика, краєзнавця, колишнього професора Черкаського державного технологічного університету.
- 13 – 140 років від дня народження Антона Калениковича Скороходька (1883-1954), вченого в галузі зоогієни, уродженця м. Канів.
- 13 – 130 років від дня народження Якова Максимовича Зозулі (1893-1984), військового і політичного діяча часів УНР, публіциста, уродженця с. Лебедин, тепер Звенигородського району.
- 13 – 95 років від дня народження Олександра Володимировича Гуковича (1928), заслуженого архітектора України, уродженця м. Звенигородка.
- 16 – 120 років від дня народження Павла Костянтиновича Мигаля (1903-1986), фізико-хіміка, доктора хімічних наук, уродженця с. Митьки Золотоніського району (нині затопленого водами Кременчуцького водосховища).
- 17 – 70 років від дня народження Володимира Максимовича Гаптаря (1953), поета, уродженця с. Орловець, тепер Черкаського району.
- 19 – 80 років від дня народження Федора Микитовича Парія (1943-2016), доктора біологічних наук, колишнього завідувача кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології Уманського національного університету садівництва, уродженця с. Іваньки, тепер Уманського району.

- 20 – 125 років від дня народження Юхима Борисовича (Хаїм Берович) Лойцкера (1898-1970), єврейського і українського літературознавця, уродженця м. Канів.
- 21 – 85 років від дня народження Василя Андрійовича Марсюка (1938), поета, колишнього жителя м. Черкаси.
- 23 – 85 років від дня народження Володимира Ісаковича Циби (1938-2013), співака, музиканта, поета-пісняра, колишнього жителя м. Звенигородка.
- 23 – 120 років від дня народження Галини Львівни Петрашевич (1903-1999), скульптора, народного художника УРСР, заслуженого діяча мистецтв УРСР, уродженки с. Дубова Уманського району.
- 24 – 195 років від дня народження Феофана (Геофана) Гавриловича Лебединцева (1828-1888), вченого-історика, церковного і громадського діяча, уродженця с. Зелена Діброва, тепер Черкаського району.
- 25 – 55 років від дня народження Миколи Михайловича Лісового (1968), ентомолога, вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, уродженця с. Коврай Другий Золотоніського району.
- 27 – 80 років від дня народження Юрія Петровича Іщенка (1943), заслуженого художника України, жителя м. Черкаси.
- 29 – 400 років від дня народження Романа Онисимовича Ракушки-Романовського (Самовидця. 1623-1703), державного і церковного діяча, уродженця, ймовірно, с. Романівка, тепер Звенигородського району.
- 30 – 125 років від дня народження Олексія Сидоровича Коломійченка (1898-1973), вченого-отоларинголога, заслуженого діяча науки і техніки України, уродженця м. Шполи.
- 30 – 70 років від дня народження Олексія Миколайовича Пухного (1953), письменника, жителя м. Сміла.

Квітень

- 1 – 85 років від дня народження Бориса Леонідовича Куценка (1938-1966), скрипаля, педагога, композитора, уродженця м. Умань.
- 2 – 105 років від дня народження Леоніда Васильовича Куличенка (1918-1977), письменника, уродженця с. Шабельники (нині затопленого водами Кременчуцького водосховища).
- 3 – 100 років від дня народження Володимира Менахимовича Львівського (1923), фахівця у галузі механіки та металургії, доктора технічних наук, уродженця м. Звенигородка.
- 6 – 130 років від дня народження Платоніди Щуровської-Росіневич (1893-1973), української хорової диригентки і педагога, уродженки с. Вербівка, тепер Черкаського району.
- 6 – 75 років від дня народження Валентина Михайловича Пивоварова (1948), оперного співака, народного артиста України, уродженця м. Сміла.
- 7 – 130 років від дня народження Василя Степановича Василька (Миляєва.1893-1972), актора ,народного артиста СРСР, уродженця с. Бурти, тепер Уманського району.
- 10 – 105 років від дня народження Івана Даниловича Рябоштана (1918-2008), заслуженого журналіста України, колишнього жителя м. Черкаси.
- 10 – 100 років від дня народження Олександра Григоровича Зобенка (1923-2005), письменника, уродженця с. Вереміївка, тепер Золотоніського району.

- 11 – 170 років від дня народження Івана Якимовича Левицького (Іоакима 1853-1921), церковного діяча, уродженця с. Дравівка, тепер Черкаського району.
- 11 – 60 років від дня народження Сергія Андрійовича Радька (1963), майстра народної творчості, жителя с. Межиріч, тепер Черкаського району.
- 12 – 75 років від дня народження Анатолія Павловича Алексеєва (1948), художника-графіка, майстра різьби по дереву, жителя м. Черкаси.
- 13 – 185 років від дня народження Юхима Степановича Кримського (1838-1915), видавця, педагога, літератора, краєзнавця, який жив і похований у м. Звенигородка. Батько А. Кримського.
- 13 – 95 років від дня народження Юрія Васильовича Смолянського (1928-2005), майстра художнього слова, режисера, колишнього жителя м. Черкаси.
- 13 – 85 років від дня народження Василя Євдокимовича Перевальського (1938), художника-графіка, народного художника України, уродженця нині зниклого с. Бубнів Золотоніського району.
- 14 – 95 років від дня народження Михайла Васильовича Малиновського (1928), поета, уродженця с. Зарубинці, тепер Уманського району.
- 15 – 85 років від дня народження Миколи Васильовича Ткаченка (1938-2006), художника, уродженця с. Нечаївка Черкаського району.
- 15 – 55 років від дня народження Наталії Миколаївни Мамалиги (1968), співачки, заслуженої артистки України, жительки м. Черкаси.
- 18 – 85 років від дня народження Миколи Федоровича Запорожця (1938), вченого-біохіміка, уродженця с. Лип'янка, тепер Звенигородського району.

- 19 – 100 років з часу заснування Черкаської музичної школи №1 ім. Миколи Лисенка (1923).
- 26 – 50 років від дня народження Віталія Борисов Дахівника, (1973), скульптора, жителя с. Новодмитрівка Золотоніського району.
- 28 – 105 років від дня народження Ірини Петрівни Мицик (1918-2001), фольклористки, краєзнавиці, уродженки с. Вишнопіль, тепер Звенигородського району.
- 30 – 100 років від дня народження Івана Онисимовича Кулика (1923-1995), художника, колишнього жителя м. Черкаси, уродженця с. Моринці Звенигородського району.*

Травень

- 200 років з часу пуску першого пароплава на Дніпрі «Бджілка» (1823), спорудженого у с. Мошни, тепер Черкаського району.
- 105 років Черкаському обласному краєзнавчому музею (1918).
- 70 років з часу створення народного самодіяльного ансамблю танцю «Черкащанка» Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького (1953).
- 60 років з часу заснування Уманського музичного училища ім. П. Д. Демуцького (1963).
- 2 – 90 років від дня народження Олексія Мусійовича Дубового (1933-2004), державного діяча, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, колишнього жителя м. Черкаси.

- 2 – 80 років від дня народження Петра Панасовича, Коломійця (1943), журналіста, письменника, уродженця с. Білоусівка, тепер Золотоніського району.
- 5 – 135 років від дня народження Георгія Семеновича Теревєрка (1888-1912), одного з перших українських, планеристів, уродженця с. Вільшана-Слобідка Уманського району.
- 6 – 235 років від дня народження Дмитра Максимовича Княжевича (1788-1844), фольклориста, літератора, освітнього і громадського діяча, який похований у с. Велика Бурімка, тепер Золотоніського району.
- 7 – 110 років від дня народження Ірини Остапівни Гоменюк (1913-1989), заслуженого майстра народної творчості України, уродженки с. Родниківка Уманського району.
- 9 – 115 років від дня народження Івана Олексійовича Волошина (1908-1993), театрознавця, педагога, кандидата мистецтвознавства, уродженця м. Кам'янка.
- 11 – 130 років від дня народження Костянтина Іполитовича Кржеміньського (1893-1937), художника, мистецтвознавця, який жив у м. Умань. Був репресований.
- 11 – 115 років від дня народження Віталія Єлисейовича Чигирин (Чигирик. 1908-1937), письменника, журналіста, уродженця с. Боровиця, тепер Черкаського району. Був репресований.
- 13 – 95 років від дня народження Володимира Петровича Мертєнса (1928-1995), економіста, доктора економічних наук, уродженця с. Ладжинка Уманського району.
- 13 – 85 років від дня народження Ігора Борисовича Грушецького (1938-1996), журналіста, колишнього жителя м. Черкаси. Його

прізвище занесене на Дошку пам'яті загиблих журналістів у м. Київ та викарбуване на Меморіалі журналістів в Музеї новин у Вашингтоні (США).

- 18 – 85 років від дня народження Владислава Івановича Мельника (1938), графіка, живописця, архітектора, кандидата технічних наук, уродженця с. Будище, тепер Звенигородського району.
- 19 – 85 років від дня народження Марка Ізраїльовича Вейцмана (1938), поета, колишнього жителя м. Черкаси.
- 21 – 85 років від дня народження Геннадія Петровича Максимова (1938-2006), акушера-гінеколога, доктора медичних наук, уродженця м. Умань.
- 22 – 110 років від дня народження Костянтина Наумовича Гудзенка (1913-2008), педагога, краєзнавця, колишнього жителя м. Кам'янка.
- 25 – 105 років від дня народження Олександра Андрійовича Найдю (1918-1997), краєзнавця, заслуженого лісівника України, колишнього жителя м. Чигирин.
- 26 – 375 років з часу Корсунської битви (1648).
- 26 – 255 років з початку національно-визвольного повстання Коліївщина. (1768).
- 26 – 105 років від дня народження Йосипа Ілліча Гіхмана (1918-1985), вченого-математика, доктора фізико-математичних наук, професора, уродженця м. Умань.
- 26 – 75 років від дня народження Миколи Володимировича Босака (1948), письменника, уродженця с. Підставки Золотоніського району.

- 27 – 110 років від дня народження Валентина Костянтиновича Лагоди (Лагодзинського. 1913-1991), поета, уродженця с. Степанці, тепер Черкаського району.
- 27 – 65 років від дня народження Тетяни Антонівни Маломуж (1958), бандуристки, народної артистки України, уродженки м. Звенигородка.
- 28 – 120 років від дня народження Олександри Максимівни Шулежко (1903-1994), яка під час нацистської окупації організувала у м. Черкаси дитячий притулок. Удостоєна звання «Праведник народів світу».

Червень

- 1 – 115 років від дня народження Івана Оникійовича Виргана (1908-1975), поета, уродженця с. Матвіївка, тепер у складі с. Кліщинці, нині Золотоніського району.
- 1 – 60 років від дня народження Бориса Петровича Качура (1963), диригента, уродженця с. Цибулів, тепер Уманського району.
- 2 – 50 років від дня народження Анжели Петрівни Драч (1973), майстра народної творчості, жительки м. Умань.
- 3 – 105 років з часу Звенигородського збройного повстання (1918).
- 3 – 95 років від дня народження Костянтина Петровича Степанкова (1928-2004), актора, народного артиста України, юнацькі роки якого пройшли в м. Умань
- 4 – 160 років від дня народження Владислава Владиславовича Городецького (1863-1930), архітектора, який зробив значний внесок в архітектуру м. Черкаси, м. Умань та с. Мошни Черкаського району.

- 4 – 75 років від дня народження Віктора Андрійовича Олексенка (1948), графіка, живописця, заслуженого художника України, жителя м. Черкаси.
- 5 – 85 років від дня народження Федора Миновича Канака (1938-2001), доктора філософських наук, професора, уродженця с. Демки, тепер Золотоніського району.
- 7 – 100 років від дня народження Миколи Андрійовича Гірника (1923-1981), поета, перекладача, уродженця с. Вербовець, тепер Звенигородського району.
- 8 – 95 років від дня народження Едуарда Никифоровича Яворського (1928-2012), музикознавця, композитора, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Лисича Балка, тепер Звенигородського району.
- 10 – 120 років від дня народження Микити Михеєвича Шумила (1903-1982), письменника, перекладача, уродженця с. Михайлівка, тепер Черкаського району.
- 13 – 130 років від дня народження Дмитра Петровича Рудика (1918-1955), літературознавця, критика, який у 1918-1923 рр. жив і працював викладачем гімназії у м. Умань.
- 15 – 100 років від дня народження Олександра Тихоновича Петриченка (1923-2009), поета, колишнього жителя м. Чигирин.
- 16 – 445 років від дня смерті Івана Підкови (?-1578), козацького отамана, гетьмана, який похований у м. Канів.
- 16 – 150 років від дня народження Володимира Антоновича Ольшевського (1873-1933), військового діяча, генерал-хорунжого Армії УНР, уродженця м. Умань.

- 17 – 70 років від дня народження Івана Васильовича Фізера (1953-2020), народного художника України, скульптора, педагога, колишнього жителя м. Черкаси.
- 21 – 120 років від дня народження Луїса Краснера (1903-1995), американського скрипаля, уродженця м. Черкаси.
- 24 – 125 років від дня народження Олени Журливої (Котова Олена Костянтинівна. 1898-1971), поетеси, уродженки м. Сміла.*
- 26 – 50 років Черкаському інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (1973).

Липень

- 115 років з початку демонстрування кіно у м. Черкаси. (1908).
- 2 – 60 років від дня народження Валерія Петровича Капелюшного (1963), вченого-історика, уродженця с. Соболівка, тепер Звенигородського району.
- 3 – 85 років від дня народження Володимира Андрійовича Гончаренка (1938), фольклориста, журналіста, краєзнавця, жителя м. Черкаси.
- 8 – 80 років від дня народження Миколи Ігоровича Красюка (1943-2004), поета, перекладача, уродженця с. Вільшана, тепер Черкаського району.
- 10 – 80 років від дня народження Володимира Павловича Щерби (1943-2012), журналіста, краєзнавця, уродженця с. Шрамківка, тепер Золотоніського району.

- 12 – 165 років від дня народження Михайла Михайловича Філіпова (1858-1903), вченого, уродженця с. Вікніне, тепер Звенигородського району.
- 12 – 140 років від дня народження Михайла Івановича Білінського (1883-2021), контрадмірала Армії УНР, міністра внутрішніх справ УНР, уродженця с. Драбово-Барятирське, тепер Золотоніського району.
- 12 – 80 років від дня народження Петра Павловича Линовицького (1943-2002), поета, журналіста, колишнього жителя м. Черкаси.
- 16 – 130 років від дня народження Данила Порфіровича Демущького (1893-1954), кінооператора, уродженця с. Охматів, тепер Уманського району.
- 17 – 110 років від дня народження Петра Семеновича Битюцького (1913-1941), Героя Радянського Союзу, який загинув при обороні м. Черкас від німецько-фашистських загарбників.
- 20 – 110 років від дня народження Ольги Нилівни Мак (1913-1998), письменниці, колишньої жительки с. Вільхівчик, тепер м. Корсунь-Шевченківський.
- 21 – 115 років від дня народження Прокопа Хомича Гаркавого (1908-1984), вченого-селекціонера, уродженця с. Пилява, тепер Черкаського району.
- 21 – 105 років від дня народження Прокопа Михайловича Крижанівського (1918-2011), педагога, краєзнавця, колишнього жителя с. Мліїв, тепер Черкаського району.
- 21 – 85 років від дня народження В'ячеслава Івановича Васяновича (1938-2017), графіка і живописця, уродженця с. Гельмязів Золотоніського району.

- 22 – 115 років від дня народження Івана Івановича Черінька (1908-1948), українського і туркменського живописця, заслуженого діяча мистецтв Туркменістану, уродженця с. Деньги Золотоніського району.
- 22 – 100 років від дня народження Анатолія Дмитровича Улітова (1923-1998), педагога, краєзнавця, почесного громадянина с. Дубіївка Черкаського району.
- 23 – 95 років дня народження Володимира Федоровича Зубенка (1928-2007), вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, академіка УААН, уродженця с. Павлівщина, тепер Золотоніського району.
- 23 – 80 років від дня народження Анатолія Івановича Кузьмінського (1943), заслуженого працівника народної освіти України, колишнього ректора Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького.
- 23 – 70 років від дня Надії Яківни Нікіфорової (1953), заслуженої художниці України, жительки м. Черкаси.
- 24 – 75 років від дня народження Петра Яковича Чуприни (1948), музиканта, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України, уродженця м. Золотоноша.
- 26 – 250 років від дня народження Іллі Федоровича Тимківського (1773-1853), письменника, освітнього діяча, який жив на родовому хуторі Тимківщина (нині у складі с. Богуславець Золотоніського району).
- 26 – 110 років від дня народження Олега Володимировича Килимника (1913-2001), літературознавця, уродженця с. Ямпіль Звенигородського району.

- 27 – 170 років від дня народження Володимира Галактіоновича Короленка (1853-1921), письменника, який у жовтні 1904 року перебував у с. Демки, тепер Золотоніського району.
- 28 – 210 років від дня народження Якова Петровича де Бальмена (1813-1845), літератора, художника, який неодноразово бував у маєтку Т. Г. Волховської у с. Мойсівка, тепер Золотоніського району.
- 28 – 125 років від дня народження Павла Романовича Чамати (1898-1969), психолога, педагога, уродженця с. Бабичі, тепер Черкаського району.
- 29 – 100 років від дня народження Бориса Павловича Бугайова (1923-2007), двічі Героя Соціалістичної Праці, колишнього міністра цивільної авіації СРСР, уродженця селища Маньківка, тепер Уманського району.
- 29 – 85 років від дня народження Станіслава Станіславовича Лячинського (1938), журналіста, краєзнавця, Почесного громадянина м. Звенигородка.
- 30 – 100 років з часу створення Канівського природного заповідника (1923), одного з найстаріших в Україні.*

Серпень

- 195 років від дня народження Йони Мордковича Зайцева (1828-1907), підприємця, філантропа, уродженця м. Канів.
- 2 – 370 років Іллінській церкві в с. Суботів, тепер Черкаського району (1653).

- 2 – 145 років від дня народження Іллі Максимовича Шульги (1878-1938), художника, уродженця с. Кропивна Золотоніського району. Був репресований.
- 3 – 95 років від дня народження Василя Кузьмовича Харченка (1928-2009), музейного працівника, красзнавця, уродженця селища Стеблів, тепер Черкаського району.
- 5 – 85 років від дня народження Віктора Кіндратовича Собченка (1938-2009), заслуженого працівника культури України, колишнього жителя м. Черкаси.
- 7 – 85 років від дня народження Василя Пилиповича Приза (1938-2013), поета-пісняра, лауреата літературно-мистецької премії ім. М. Старицького, колишнього жителя с. Крутьки, тепер Золотоніського району.
- 8 – 80 років від дня народження Миколи Ігоровича Красюка (1943-2004), поета уродженця с. Вільшана, тепер Черкаського району.
- 9 – 200 років від дня народження Олександра Олександровича Навроцького (1823-1892), поета, перекладача, уродженця с. Антипівка Золотоніського району.
- 12 – 70 років від дня народження Анатолія Олександровича Задоя (1953), вченого-економіста, уродженця с. Івківці, тепер Черкаського району.
- 14 – 95 років від дня народження Анатолія Федоровича Кашеїди (1928-1998), поета, уродженця м. Тальне.
- 15 – 70 років від дня народження Лідії Іванівни Мамчур (1953), мовознавиці, доктора педагогічних наук, професорки Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

- 16 – 90 років від дня народження Анатолія Тимофійовича Авдієвського (1933-2016), хорового диригента, народного артиста України, Героя України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, який у 1963-1966 рр. був художнім керівником, головним диригентом Черкаського українського народного хору.
- 18 – 75 років від дня народження Віктора Володимировича Гоцуляка (1948), історика, доктора історичних наук, професора Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.
- 20 – 75 років від дня народження Лідії Андріївни Михайленко (1948), співачки, педагога, народної артистки України, уродженки м. Черкаси.
- 23 – 75 років від дня народження Валентина Івановича Хорошого (1948), заслуженого працівника культури України, директора Черкаського музичного училища ім. С. С. Гулака-Артемовського.
- 24 – 150 років від дня народження Фотія Степановича Красицького (1873-1944), художника, внучатого небожа Т. Г. Шевченка, уродженця с. Зелена Діброва, тепер Черкаського району.*
- 26 – 110 років від дня народження Євгена Миколайовича Гольцева (1913-1987), журналіста, колишнього редактора газети «Черкаська правда».
- 28 – 100 років від дня народження Якіма Прохоровича Запаса (1923-2007), доктора мистецтвознавства, заслуженого працівника освіти України, уродженця с. Розсішки, тепер Уманського району.
- 28 – 85 років від дня народження Владлена Кузьмовича Ковтуна (1938), поета-пісняра, уродженця с. Таганча, тепер Черкаського району.

району. Дитинство і юність минули у с. Нетеребка, тепер Черкаського району.

- 28 – 70 років від дня народження Володимира Пилиповича Головка (1953-2000), скульптора, уродженця с. Мельники, тепер Черкаського району.
- 30 – 85 років від дня народження Івана Олексійовича Єлінецького (1938-2020) музейного працівника, краєзнавця, колишнього жителя с. Лебедин, тепер Звенигородського району.
- 30 – 85 років від дня народження Аделії Іванівни Кундрат (1938), мовознавиці, доктора філософії, уродженки м. Тальне.
- 30 – 85 років від дня народження Леоніда Григоровича Лобаса (1938-2012), фахівця у галузі механіки, доктора фізико-математичних наук, уродженця с. Трушівці, тепер Черкаського району.
- 30 – 75 років від дня народження Тамари Федорівни Гордової (1948), заслуженої художниці України, жительки м. Черкаси.

Вересень

- 140 років від дня народження Василя Григоровича Іщенка (1883-1934), художника, скульптора, уродженця с. Кобринове, тепер Звенигородського району.
- 1 – 65 років від дня народження Олександра Миколайовича Лисенка (1958), фахівця у галузі електротехніки, доктора технічних наук, уродженця с. Набутів, тепер Черкаського району.
- 6 – 100 років від дня народження Олександра Павловича Зінченка (1923-2004), лікаря-невролога, доктора медичних наук,

професора, уродженця с. Левченкове, тепер Золотоніського району.

- 8 – 125 років від дня народження Наталії Михайлівни Ужвій (1898-1986), актриси, народної артистки СРСР, яка у 1915-1922 рр. вчителювала у с. Михайлівка, тепер Золотоніського району та м. Золотоноша, брала участь у виставах драматичного гуртка у м. Золотоноша.
- 10 – 105 років Уманському гуманітарно-педагогічному коледжу (1918).
- 13 – 160 років від дня народження Дмитра Мойсейовича Петрушевського (1863-1942), історика, академіка, уродженця с. Кобринове, тепер Звенигородського району.
- 13 – 125 років від дня народження Миколи Івановича Терещенка (1898-1966), поета і перекладача, уродженця с. Щербинівка Золотоніського району.*
- 13 – 45 років з часу утворення Черкаської обласної організації Національної спілки художників України (1978).
- 14 – 85 років від дня народження Валерія Леонідовича Карлаша (1938), вченого в галузі механіки, доктора технічних наук, уродженця с. Суботів, тепер Черкаського району.
- 18 – 80 років від дня народження Василя Максимовича Яковенка (1943-2019), краєзнавця, колишнього директора Катеринопільського краєзнавчого музею.
- 19 – 100 років від дня народження Валентина Опанасовича Подневича (1923-1943), Героя Радянського Союзу, який загинув в бою за визволення м. Черкаси від німецько-фашистських загарбників.

- 20 – 130 років від дня народження Сергія Федоровича Єфремова (1893-1966), військового діяча, підполковника Армії УНР, уродженця с. Зеленьків, тепер Звенигородського району.
- 20 – 90 років від дня народження Бориса Васильовича Іваненка (1933-2008), історика-архівіста, заслуженого працівника культури України, уродженця м. Канів.
- 21 – 85 років від дня народження Лілли Павлівни Капкаєвої (1938), заслуженого працівника культури України, колишньої директорки Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка.
- 21 – 80 років від дня народження Сергія Миколайовича Руднева (1943-20017), поета, колишнього жителя м. Черкаси.
- 22 – 75 років від дня народження Галини Олександрівни Паламарчук (1948), поетеси, уродженки с. Онопріївка, тепер Звенигородського району.
- 29 – 65 років від дня народження Сергія Миколайовича Кваші (1958), вченого-економіста, заслуженого діяча науки України, уродженця с. Велика Севастянівка, тепер Уманського району.

Жовтень

- 125 років Корсунь-Шевченківській центральній районній бібліотеці (1898).
- 1 – 130 років від дня народження Олексі Івановича Макушенка (1893-1920), підполковника Армії УНР, уродженця селища Лісянка.

- 5 – 70 років від дня народження Анатолія Олексійовича Книшука (1953), заслуженого артиста України, жителя м. Черкаси.
- 5 – 65 років від дня народження Віктора Івановича Мельника (1958), письменника, перекладача, критика, уродженця с. Краснопілка Уманського району.
- 8 – 135 років від дня народження Михайла Харлампійовича Пилипенка (1888-1953), заслуженого артиста України, уродженця с. Носачів, тепер Черкаського району.
- 8 – 75 років від дня народження Володимира Сергійовича Головківського (1948) заслуженого журналіста України, жителя м. Черкаси.
- 8 – 55 років від дня народження Володимира Михайловича Щербатюка (1968), доктора історичних наук, професора, краєзнавця, уродженця с. Почапинці, тепер Звенигородського району.
- 9 – 55 років з часу створення Літературно-меморіального музею І. С. Нечуя-Левицького (1968) у селищі Стеблів, тепер Черкаського району.
- 11 – 75 років від дня народження Людмили Василівни Тараненко (1948), письменниці, жительки м. Черкаси.
- 13 – 100 років від дня народження Михайла Івановича Сікорського (1923-2011), історика, краєзнавця, Героя України, заслуженого працівника культури України, уродженця м. Чигирин.*
- 13 – 85 років від дня народження Віри Іванівни Куценко (1938), економіста, доктора економічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, уродженки м. Канів.

- 14 – 80 років від дня народження Раїси Опанасівни Кириченко (1943-2005), співачки, народної артистки України, Герою України, яка у 1968-1983 рр. була солісткою Черкаського народного хору.
- 18 – 70 років від дня народження Анатолія Тимофійовича Горбівненка (1953), поета, гумориста, жителя м. Сміла.
- 19 – 80 років з часу спалення німецько-фашистськими загарбниками с. Вдовичине, тепер Черкаського району (1943).
- 20 – 140 років від дня народження Петра Олександровича Єфремова (1883-?), літературознавця, критика, професора, уродженця с. Пальчик, тепер Звенигородського району.
- 22 – 125 років від дня народження Теофана Яремовича Фіялка (1898-1970), поета, уродженця с. Косенівка Уманського району.
- 23 – 290 років від дня народження Хоми Трохимовича Тихорського (1733-1814), вченого-лікаря, уродженця с. Домантове Золотоніського району.
- 23 – 140 років від дня народження Якова Самійловича Магазинера (1883-1941), скрипаля, педагога, заслуженого діяча мистецтв УРСР, уродженця м. Звенигородка.
- 23 – 130 років від дня народження Пилипа Омеляновича Козицького (1893-1960), композитора, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Летичівка, тепер Уманського району.
- 28 – 130 років від дня народження Андрія Івановича Ємченка (1893-1964), вченого-фізіолога, доктора біологічних наук, професора, уродженця с. Михайлівка, тепер Черкаського району.
- 29 – 100 років від дня народження Надії Марківни Попової (1923-1998), народної артистки України, колишньої актриси

Черкаського академічного обласного музично-драматичного театру.*

- 30 – 115 років від дня народження Раїси Львівни Троянкер (1908-1945), поетеси, уродженки м. Умань.
- 31 – 140 років від дня народження Михайла Олександровича Злобинця (Злобинців. 1883-1937), поета, кобзаря, уродженця м. Золотоноша. Був репресований.

Листопад

- 105 років газеті « Черкаський край» (1918).
- 60 років з часу заснування Черкаської центральної міської бібліотеки імені Лесі Українки (1963).
- 1 – 125 років від дня народження Дмитра Івановича Бедзика (1898-1982), письменника, організатора і першого директора Музею історії Корсунь-Шевченківської битви (1945).
- 3 – 100 років КВНЗ «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка» Черкаської обласної ради (1923).
- 5 – 85 років від дня народження Івана Павловича Масла (1938-2010), фахівця у галузі механізації сільського господарства, кандидата технічних наук, уродженця с. Погреби Золотоніського району.
- 5 – 80 років від дня народження Дмитра Олексійовича Мельничука (1943), доктора біологічних наук, академіка НАН і НААН України, Героя України, уродженця с. Марійка Уманського району.
- 7 – 140 років від дня народження Леоніди Миколаївни Баланівської (1883-1960), співачки, уродженки м. Шпола.

- 8 – 105 років від дня народження Марії Антонівни Шкаліберди (1918-1998), краєзнавиці, колишньої директорки Кам'янського літературно-меморіального музею О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського.
- 8 – 100 років від дня народження Дмитра Мироновича Коломійця (1923-1998), заслуженого працівника харчової промисловості України, уродженця с. Тимошівка, тепер Черкаського району.
- 8 – 85 років від дня народження Дмитра Андрійовича Абакумова (1938), музейного працівника, краєзнавця, жителя с. Конельська Попівка, тепер Уманського району.
- 13 – 80 років від дня народження Валентини Павлівни Кононцеві (1943) заслуженої артистки України, колишньої актриси Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.
- 13 – 65 років від дня народження Тетяни Миколаївни Кумановської (1958), співачки, заслуженої артистки України, уродженки м. Звенигородка.
- 14 – 115 років від дня народження Павла Яковича Куценка (1908-1983), графіка, заслуженого художника України, уродженця м. Кам'янка.
- 14 – 95 років від дня народження Миколи Герасимовича Глухенького (1928-1993), письменника, уродженця с. Сегединці, тепер Черкаського району.
- 16 – 75 років від дня народження Наталії Йосиповни Замулко-Дюбуше (1948-2020), поетеси, уродженки с. Прохорівка, тепер Черкаського району.
- 18 – 130 років від дня народження Євгена Михайловича Марковського (1893-1983), фольклориста, театрознавця,

мовознавця, уродженця с. Папужинці, тепер Звенигородського району.

- 18 – 100 років від дня народження Михайла Григоровича Іванченка (1923-2015), письменника, колишнього жителя с. Гусакове Звенигородського району.*
- 18 – 85 років від дня народження Василя Григоровича Латанського (1938), письменника, уродженця с. Луківка, тепер Звенигородського району.
- 21 – 110 років від дня народження Берти Львівни Корсунської (1913-1979), літературознавиці, уродженки м. Звенигородка.
- 21 – 85 років від дня народження Михайла Кузьмовича Наєнка (1938), літературознавця, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця с. Гуляйполе, тепер Звенигородського району.
- 21 – 80 років від дня народження Михайла Васильовича Голубовича (1943), народного артиста України, уродженця м. Золотоноша.
- 21 – 75 років від дня народження Михайла Дмитровича Коваля (1948), бандуриста, фольклориста, заслуженого працівника культури України, жителя с. Великий Хутір, тепер Золотоніського району.
- 22 – 110 років від дня народження Миколи Івановича Пшеничного (1913-1994), журналіста, краєзнавця, колишнього організатора і директора Кам'янського літературно-меморіального музею О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського.
- 22 – 80 років від дня народження Ніни Василівни Корсунь (1943), письменниці, жительки м. Сміла.

- 24 – 155 років від дня народження Віктора Дмитровича Замирайла, (1868-1939), живописця, уродженця м. Черкаси.
- 24 – 105 років від дня народження Віктора Марковича Лагози (1918-2002), поета-гумориста, уродженця м. Канів.
- 25 – 185 років від дня народження Івана Семеновича Нечуя-Левицького (1838-1918), письменника, уродженця селища Стеблів, тепер Черкаського району.
- 30 – 110 років від дня народження Григорія Прокоповича Донця (1913-1985), поета, уродженця с. Курилівка, тепер Черкаського району.
- 30 – 105 років від дня народження Зої Іванівни Василенко (1918), музикознавиці, фольклористки, кандидата мистецтвознавства, уродженки с. Ташлик, тепер Черкаського району.
- 30 – 85 років від дня народження Андрія Юхимовича Чорнодіда (1938), архітектора, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, уродженця с. Нове Місто, тепер у межах м. Монастирище.

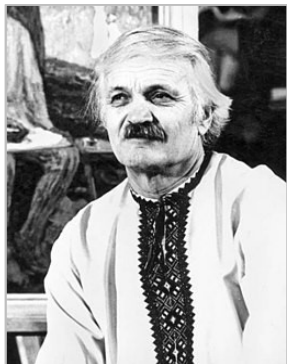
Грудень

- 105 років з часу створення Руськополянського самодіяльного народного етнографічного хору «Поляни» (1918).
- 1 – 60 років від дня народження Віталія Васильовича Масненка (1963), історика, професора Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
- 2 – 170 років від дня народження Григорія Костянтиновича Ходоровського-Мороза (1853-1927), композитора і піаніста,

уродженця хутора Коханівка, нині у складі с. Свічківка, тепер Золотоніського району.

- 6 – 70 років від дня народження Миколи Олександровича Лучка (1953), майстра спорту, заслуженого тренера України, уродженця м. Умань.
- 8 – 85 років від дня народження Андрія Федоровича Коцюбинського (1938-2011), письменника, журналіста, уродженця с. Загородище, тепер Золотоніського району.
- 10 – 170 років від дня народження Степана Володимировича Лукашевича (1853-1934), громадського діяча, емігранта, уродженця с. Мехедівка Золотоніського району.
- 11 – 90 років від дня народження Михайла Єфремовича Іщенка (1933-2021), лікаря, краєзнавця, громадського діяча, заслуженого працівника культури України, колишнього жителя м. Канів.
- 12 – 30 років Черкаському обласному осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1993).
- 14 – 120 років від дня народження Андрія Степановича Брагінця (1903-1963), філософа, уродженця с. Малі Канівці, тепер Золотоніського району.
- 14 – 80 років з часу визволення м. Черкаси від німецько-фашистських загарбників (1943).
- 17 – 105 років від дня народження Марка Якимовича Варшавчика (1918-2001), історика, архівіста, заслуженого діяча науки України, уродженця м. Сміла.

- 17 – 70 років від дня народження Володимира Трохимовича Поліщука (1953), літературознавця, професора Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
- 19 – 100 років від дня народження Петра Івановича Власюка (1823-1993), поета, уродженця с. Сабадаш, тепер Уманського району.*
- 20 – 60 років від дня народження Олексія Михайловича Колесника (1963), заслуженого артиста України, жителя м. Черкаси.
- 22 – 190 років від дня народження Марко Вовчок (1833-1907), письменниці, ім'я якої увійшло в історію Черкащини.
- 23 – 100 років від дня народження Олександра Станіславовича Ренькаса (1923-2008), заслуженого архітектора України, колишнього головного архітектора Черкаської області.*
- 24 – 85 років від дня народження Миколи Федотовича Стеблини (1938-2011), письменника, уродженця с. Макіївка, тепер Черкаського району.
- 24 – 225 років від дня народження Адама Міцкевича (1798-1855), польського поета, який у лютому 1825 року гостював у маєтку Г. Головінського у селищі Стеблів, тепер Черкаського району.
- 28 – 110 років від дня народження Всеволода Михайловича Кулакова (1913-1969), доктора історичних наук, уродженця м. Корсунь-Шевченківський.



**30 квітня
100 років від дня
народження художника
І. О. Кулика
(30.04.1923-07.04.1995)**

Я вихідець з села, вся
моя творчість – сільська
тематика. Можна сказати,
що я живу тоді, коли буваю
в селі і малюю українські хатки,
ставки, поля, ліси, луки...

І. Кулик¹

Іван Онисимович Кулик – художник, який протягом усього свого творчого життя ніс нам сонце на кінчику пензля. Його сонячність од матері і батька, від Шевченкових Моринців, де 30 квітня 1923 року він народився. Тут пройшло його дитинство, школярські роки. Настільною книгою, як він згадував, у хатах поряд з Біблією був Кобзар. Змалку хлопець познайомився з творами геніального земляка-односельця. Полум'яне, правдиве слово Тараса глибоко закорінилося в душі, стало тією провідною зорею в житті, яка не дала збитися на манівці. Де б Іван Кулик не був, що не робив, що б не думав, рідна Україна завжди стояла у нього першою коло серця.

Після закінчення школи у 1940 році він навчався в Київському педагогічному інституті. А потім – війна, каторжні роботи у фашистській Німеччині. Працював на шахтах Ельзацу та Лотарингії. У 1946 році вступив до Київського училища прикладного мистецтва, яке закінчив на «відмінно». У 1948 році Кулик вступив до Київського державного художнього інституту. Йому поталанило вчитися у майстерні одного з

¹ Захарченко В. Сонячний пензель Івана Кулика // Черкаси. – 1995. – 21 квіт. – С. 8.

корифеїв українського образотворчого мистецтва К. Трохименка, його вчителями були також Т. Яблонська та В. Черников.

Після закінчення інституту І. Кулик одержав призначення на роботу до Івано-Франківська. Мальовнича природа Прикарпаття, знайомство із самобутньою народною культурою Гуцульщини стали етапними у становленні молодого художника. Тут він доторкнувся до національної свідомості місцевого населення і вже зовсім іншими очима глянув на свою Черкащину і всю Україну, відчув себе українцем. На Івано-Франківщині створюються пейзажі: «Зима в Карпатах», «Яремча. Водоспад», «Карпати», «Ворохта» та ін.

Та жила в пам'яті, кликала до себе рідна сторона. Художник щороку бував на Черкащині, у Моринцях. Підсумком поїздок на батьківщину стали пейзажі рідного краю: «Моринці. Відлига», «Моринці. Околиця», «Весняне полум'я», «Ніч у Моринцях».

У 1965 році І. Кулик переїздить до Черкас, де живе і працює до самої смерті. Якось непомітно для самого художника прийшов у його творчість образ української хати. З'явилися полотна: «Хата баби Олени», «150-літня хата у селі Орловець», «Хата у Чубівці», «Біля вдовиної хати». За цими картинами етнографи колись будуть досліджувати побут українського села 50-60 років ХХ століття.

Особливе місце у творчості І. Кулика займає портрет. Художник створив багату галерею діячів нашої культури, подвижників духу українського народу. Це, в першу чергу, Куликова Шевченкіана: «Портрет Т. Г. Шевченка», «Шевченко серед дітей», «Вид на Шевченкову садибу. Моринці», «Хата Якіма Бойка, діда Т. Г. Шевченка. Моринці» та ін. Окрасою галереї діячів культури є твори: «М. О. Максимович у Прохорівці», «Нечуй-Левицький у Стеблеві», «І. С. Козловський співає у Моринцях», «Довженко в Україні», «Довженко з волошками», портрети В. Симоненка і В. Стуса. Ці портрети вражають заглибленістю у внутрішній світ героїв, драматизмом почуттів.

Іван Онисимович Кулик зарекомендував себе і як майстер жанрового живопису.

І. Кулик займав активну громадянську позицію. Долаючи чиновницький спротив він домагався організації краєзнавчих

експедицій, рішуче виступав проти руйнування пам'яток історії, культури, природи. У 70-і роки радянські функціонери помстилися художникові за вільнодумство, за любов до своєї Вітчизни. Його було виключено зі Спілки художників, залишено без творчих замовлень, без заробітку. Але художник продовжував творити. У його працях тієї пори світ загравав новими відтінками. Мазок зробився легким, трепетним. З'явилася тема соняшників: «Соняшники біля хати», «Соняшник радіє сонцю», «Соняшники в Кам'янці» та ін. Яснішає на душі від цих сонячних картин.

Після себе митець залишив понад 500 робіт. Його твори представлені в приватних колекціях Німеччини, Канади, США, в музеях, установах та приватних колекціях України. Зокрема в Національному музеї Т. Г. Шевченка, Івано-Франківському художньому музеї, в музеї Т. Г. Шевченка у Каневі, в картинній галереї Корсунь-Шевченківського національного історико-культурного заповідника, у школі-інтернаті с. Шевченкове Звенигородського району, в Черкаському будинку культури, який носить ім'я Івана Кулика, в Черкаському обласному краєзнавчому музеї.

До музейної колекції Черкаського обласного художнього музею увійшло десять робіт І. Кулика: 9 живописних і один акварельний твір (портрет М. Мухи).

Іван Кулик – талановитий колорист. Колір і композиція – головні засоби його творчої мови.

Кожна зустріч з полотнами Івана Онисимовича Кулика сповнює душу особливим ліризмом, теплом, вірою, що краса таки має врятувати цей розбурханий світ.

ЛІТЕРАТУРА:

Іван Кулик: живопис, графіка: каталог / передм.
В. Захарченка. – [Б. м.: б. в.], 1994. – 16 с.

Художники Шевченкового краю / упоряд. Ю. П. Іщенко, І. В. Фізер. – Черкаси : Брама-Україна, 2008. – 175 с. : іл.

І. Кулик – с. 64-65, 145.

Мураенко Г. В. Художник покоління «шестидесятників»:
Іван Кулик / Г. В. Мураенко // Музейний альманах. – Черкаси, 2011. – Вип. 2 – С. 40-44.

Загаєцька, О. Іван Кулик – художник, який зазнав переслідувань / Олена Загаєцька // Образотворче мистецтво. – 2001. – № 3. – С. 94. : іл.

Захарченко, В. Його сонячна любов / Василь Захарченко // Спільна справа. – 1998. – № 1. – С. 65-66. : іл.

Захарченко, В. Сонячний пензель Івана Кулика : прощальне слово про художника / Василь Захарченко // Черкаси. – 1995 – 21 квіт. (№ 17). – С. 8.

Захарченко, В. «Як біле чоло української хати» / Василь Захарченко // Україна. – 1990. – № 32. – С. 12-14. : іл.

Белень, А. Сонцелюб / А. Белень // Реабілітовані історією. Черкаська область. – Сміла, 2003. – Кн. 3. – С. 378-383.

Білецький, Ф. Село моє, для мене ти єдине... / Ф. Білецький // Шевченків край. – 2012. – 6 січ. (№ 1/2). – С.4.

Листопад, М. За картини художника із Звенигородщини пропонують тисячу доларів / Микола Листопад // Новий дзвін. – 2020. – 17 верес. (№ 37). – С.6.

Загаєцька, О. В. Кулик Іван Онисимович / О. В. Загаєцька // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз–Лев. – С. 52-53.



24 червня
125 років від дня
народження поетеси
О. К Журливої
(24.06.1898-10.06.1971)

Життя не жде... Життя кипить
І ширить скрізь свої джерела –
Бери ж від нього кожду мить,
Яка приадна і весела.

О. Журлива²

У червні виповнюється 125 років від дня народження Олени Журливої — поетеси, співачки, жінки надзвичайної вроди і таланту. Донедавна ця постать залишалася загадкою української літератури.

Про себе поетеса говорила: «Я рвучко і молодо увійшла в новий світ». Цим світом для неї стали мистецтво, література, музика.

Журлива Олена (справжнє ім'я – Котова Олена Костянтинівна, в дівочтві – Пашинська) народилась 24 червня 1898 року у м. Сміла на Черкащині в багатодітній родині учителя. У родині було семеро дітей, вижили лише двоє: вона та менша за неї на шість років Катруся.

Олена росла допитливою дівчинкою, її все цікавило, особливо любила їздити з батьком на ярмарок, де можна було послухати сліпих лірників. Батько сам ретельно вчив обдаровану доньку.

Закінчивши початкову школу, екстерном здала іспити в Уманській жіночій гімназії, згодом вступила на історико-філологічний факультет Київських вищих жіночих курсів, який закінчила у 1922 році. Опісля вчителювала у школах Києва, Харкова, Дніпропетровська, Кіровограда, Була репресована.

1926 року — вийшла перша збірка поезій «Металом горно».

Олена Журлива відразу викликала фурор у літературних колах столиці. Вродлива й енергійна дівчина почала друкуватися в

² Політ з одним крилом (Олена Журлива) // Мелодії джерел : поезія, проза, гумор, сатира літераторів Смілянщини. – Сміла, 2002, – С. 114.

новоствореному журналі «Українська хата», де її запримітив головний редактор Павло Богацький. Екзальтована й гостра на язик, юна леді з провінції почала підкорювати столицю – і своїми модерновими віршами, і власною привабливістю.

В київському клубі «Родина» виступала під акомпанемент Миколи Лисенка, тоді ж познайомилася з Павлом Тичиною, між ними виникла симпатія.

Природа щедро обдарувала Олену: вона чудово співала й гастролювала по Україні з концертами як відома поетеса-співачка. А в театральний сезон 1929-1930 років її навіть запросили до столичної Харківської опери, де вона виконувала партію Кончаківни в опері Олександра Бородіна «Князь Ігор».

У 30-х роках поетесу безпідставно заарештували, й вона надовго замовкла як митець. Було підірване її здоров'я. Після того в творчості Олени була тривала перерва. До поезії вона повернулася в п'ятдесятих роках, видавши збірки віршів «Поезії», «Земля в цвіту», «Червоне листя».

1930 року побачила світ книжка віршів – «Багрянний світ». У ній поетеса зірко вдивляється в нове життя республіки і свою радість втілює у пристрасні рядки: «В буянні сил, як сік із грона, пливе життя уздовж доріг...».

Після переїзду до Харкова Журлива пробує себе в журналістиці. Пише літературно-критичні статті, багато друкується. Друкує свої поезії в антологіях, підручниках, журналах: «Більшовик», «Глобус», «Кадри», «Червоні квіти», «Червоний шлях».

На її тексти створювали пісні композитори П. Козицький та В. Косенко.

У 1934 році Олену Журливу було прийнято до лав Спілки письменників.

У затишній домівці поетеси збиралися В. Сосюра, П. Тичина, К. Дніпровський, О. Копиленко. Говорили про літературу, життя, задуми й плани. А неперевершений лірик Володимир Сосюра не втримався від спокуси й теж закохався в цю незвичайну жінку, оточену ауурою зваби. Цю пристрасть обірвала сама Олена.

Останній період життя Олени Журливої, хворої важкою недугою, означився виходом кількох збірок віршів для дітей і збіркою «дорослих» поезій «Червоне листя». За змістом вона була найближчою до Олени Журливої справжньої. Видана 1966 року, вона, очевидно, ще несла живлючий озон антикультівської відлиги, доби «шістдесятників».

З концтаборів поетеса повернулася із вкрай підірваним здоров'ям і останнє десятиліття була прикута до ліжка тяжкою недугою. Померла Олена Журлива 10 червня 1971 року в Кіровограді (нині Кропивницький).

У 2002 році ім'я поетеси присвоєно Смілянській міській центральній бібліотеці, встановлено премію імені Олени Журливої. Її ім'ям також названо одну з вулиць у м. Кропивницькому. Неподалік стоїть гімназія імені Журливої.

Талант Олени Журливої, незгасна сила слова житимуть у цвіті її поезій.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори О. Журливої

Вибрані поезії / Олена Журлива ; упоряд. В. Поліщук. – Сміла, 1998. – 64 с.

Вибране / Олена Журлива. – Київ : Дніпро, 1974. – 119 с.

Червоне листя : поезії / Олена Журлива ; вступ. ст. Л. Бойка. – Дніпропетровськ : Промінь, 1966. – 120 с.

Олена Журлива : [біогр. довідка, твори] // Криничка : антол. творів письм. Черкащини для дітей та юнацтва : [в 2 т.]. – Черкаси, 2009. – Т. 1. – С. 95-97.

Олена Журлива : [біогр. довідка та поезії] // Мелодії джерел : поезія, проза, гумор, сатира літераторів Смілянщини. – Сміла, 2002. – С. 74-83.

Про О. Журливу

Журлива, О. [Автобіографія] / Журлива Олена (Котова Олена Костянтинівна) // Самі про себе : автобіогр. укр. митців 1920-х років / упоряд. Раїса Мовчан. – Київ, 2015. – С. 204-206.

Поліщук, В. Т. Політ з одним крилом (Олена Журлива) // Поліщук В. Т. Вибране [Т.] 2. Розстріляні таланти (Репресовані письменники Черкащини). – Черкаси, 2013. – С. 246-259.

Політ з одним крилом (Олена Журлива) // Мелодії джерел : поезія, проза, гумор, сатира літераторів Смілянщини. – Сміла, 2002. – С. 111-121.

Павленко, М. С. Журлива Олена / М. С. Павленко // Письменники Уманщини. – Умань, 2011. – С. 74-75.

Кодлюк, Я. П. Олена Журлива / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова // Кодлюк, Я. П. Сто двадцять розповідей про письменників : [довід.]. – Київ, 2006. – С. 51-52.

Вишницька-Пашківська К. «О сестро, сестро!» : [уривки зі спогадів сестри поетеси О. Журливої] // Сміла – рідне місто моє. – Сміла, 2001. – С. 49-53.

Ковалів, Ю. Олена Журлива / Юрій Ковалів // Слово і час. – 2018. – № 6. – С. 108-109.

Орел, С. Вона могла б стати творчою дочкою Лесі Українки / Світлана Орел // Дзеркало тижня. – 2018. – 14-20 лип. (№ 27). – С. 10.

Котов, А. Пантера чоловічих сердець / А. Котов // День. – 2010. – 13 жовт. – С. 7.

Блажко Е. «Ой, не цвіти буйним цвітом, зелений катране...» / Е. Блажко // Літ. Україна. – 1998. – 9 лип. – С. 7.



30 липня
100 років Канівському
природному заповіднику
(1923)

Неподалік від Канева, на правому березі та на заплавних островах Дніпра, розташований один з найстаріших об'єктів природно-заповідного фонду України – Канівський природний заповідник. Це 2027 гектарів унікальної території, де природа живе за своїми законами і зберігає первозданий вигляд.

У світі добре відомі Канівські дислокації, які мають ознаки гір. Море юрського періоду, що плескотіло на цих землях, поступово зникло, з часом нашарувались відклади крейдового, третинного, четвертинного періодів. Нині ж у межах Канівських гір породи юрської доби знаходяться на поверхні.

Одним з перших, хто почав досліджувати причини цього незвичного явища природи, був академік Володимир Різніченко. Саме він у 1923 році ініціював створення заповідника біля Канева.

З давнини на Канівських горах селилися люди. Тут був форпост Київської Русі проти Дикого поля, літописне місто Родень. А ще раніше – жив войовничий народ – скіфи.

Складною виявилася історія заповідника. Неодноразово змінювалася його назва.

Нині під шатром лісу Канівського природного заповідника збереглися представники рослинного світу міжльодовикового часу. На території заповідника росте скополія карніолійська, яка з'явилася раніше за мамонтів. Флора заповідника налічує 1018 видів водоростей, 170 – лишайників, 138 – мохів, 990 – судинних рослин, 1254 – грибів.

Тваринний світ заповідника складають 53 види ссавців, 226 – птахів, 11 – земноводних, 8 – плазунів, понад 10 тисяч безхребетних, з них близько 8 тисяч – комах.

Заповідник є підрозділом Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, базою практики студентів. На базі заповідника діє навчальний центр для підвищення кваліфікації провідних фахівців заповідної справи України.

Екосистеми Канівського заповідника є одними з найбільш вивчених в Україні. Проводяться регулярні спостереження за річною та сезонною динамікою рослинного покриву, комплексні екологічні дослідження, складено геоботанічну, ландшафтну та ґрунтову карти заповідника, проведено інвентаризацію основних груп рослин, тварин і грибів.

Садиба заповідника – територія колишньої дачі одного з перших дослідників місцевих археологічних пам'яток академіка, нашого земляка М. Ф. Біляшівського. Тут функціонує надзвичайно цікавий музей природи з відділами: історії заповідника, ботанічним, дендрологічним, археологічним, а також меморіальними кімнатами М. Ф. Біляшівського. У музеї знаходяться кістки мамонта, гігантського оленя, шерстистого носорога, первісного бика, значна колекція скам'янілих решток відмерлих головоногих молюсків, чудова колекція рослинного гербарію заповідника, опудала тварин.

На екологічних стежках заповідника можна на власні очі побачити тварин, що тут мешкають: козулю, дикого кабана, лисицю та інших. Над заповідними островами видно, як літає орлан-білохвіст, занесений до Червоної книги.

Канівському природному заповіднику присвячено понад 3600 наукових праць. З 1995 року заповідник видає науковий журнал «Заповідна справа в Україні».

ЛІТЕРАТУРА:

Чорний, М. Г. Канівський природний заповідник: передумови створення, ретроспективний аналіз діяльності, сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / М. Г. Чорний, Л. О. Чорна; Київ нац. ун-т ім. / Т. Шевченка. – Київ : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2013. – 383 с. :іл.

Джаган, В. Коротка фізико-географічна характеристика, флора та рослинність Канівського природного заповідника / В. Джаган, М. Пруденко, В. Гелюта // Джаган В. Гриби Канівського природного заповідника – Київ, 2008. – Розд. 1. – С. 9-14.

Чорний, М. Г. Канівський природний заповідник / М. Г. Чорний, В. Л. Шевчик, О. Д. Полішко // Екологічна енциклопедія. – Київ, 2007. – Т. 2. : Є-Н. – С. 152-153.

Канівський природний заповідник: путівник / [підгот. Л. В. Бакаліна та ін.] – Канів : Укр. фітосоціол. центр, 1999. – 112 с. :іл.

Музей природи Канівського природного заповідника: путівник / Київ. ун-т ім. Т. Шевченка, Канів. природ. заповідник [та ін.] ; [підгот. М. Г. Чорний] – Канів : [Фітосоціоцентр], 1999 – 12 с. :іл.

Підсумки 70-річної діяльності Канівського заповідника та перспективи розвитку заповідної справи в Україні: матеріали конф., верес., 1993 р., м. Канів. – Канів, 1993 – 189 с.

Гордієнко, О. Унікальному заповіднику над Дніпром – 90 років / Олена Гордієнко, Лариса Зелененко // Прес-Центр – 2013. – 7 серп. (№ 32). – С. 4.



9 серпня
200 років від дня народження поета і
перекладача О. О. Навроцького
(09.08.1823-22.10.1892)

Бо й в могилі буду жити
І тобі благати
Щастя-долі, Україно,
Убогая мати.

О. Навроцький³

Чільне місце серед відомих подвижників духу і найближчих соратників Т. Г. Шевченка посідає наш земляк Олександр Олександрович Навроцький. Він залишив глибокий слід у суспільно-духовній історії України і заслужив право на безсмертя та вічну шану.

Життєвий шлях Навроцького був складним. Він народився 9 серпня 1823 року у с. Антипівка на Золотоніщині у сім'ї збіднілого дворянина, а тому з дитинства терпів нестатки. До того ж, Олександр рано осиротів: його батько, поручик у відставці, помер ще в доволі молодому віці. Маєточок Навроцьких опинився під опікою І. В. Капніста – сина відомого письменника і громадського діяча В. В. Капніста. А сам Олександр опинився під животворним впливом ще одного Капніста – Олександра Васильовича, колишнього учасника декабристського руху і друга Т. Г. Шевченка.

Початкову освіту майбутній літератор і бунтар здобув у Золотоніському повітовому училищі. Згодом опанував знання в Полтавській класичній гімназії і Київському університеті. Під впливом двоюрідного брата М. І. Гулака вступив до Кирило-Мефодіївського товариства.

Як відомо, гурт київської освіченої молоді єднала національна свідомість, захоплення творами Шевченка, любов до української мови

³ Грязнова Н. Олександр Навроцький // Дивослово. – 2000. – № 5. – С. 31.

і культури, ненависть до російського самодержавства та кріпацтва. Твори Шевченка переписувала і розповсюджувала значна частина братчиків, та найактивнішу участь брав Олександр Олександрович, який «майже напам'ять знав твори Шевченка».

Після розгрому товариства у 1847 році О. Навроцького заарештовують в районі Золотоноші і відправляють до Санкт-Петербурга. На допитах він тримався мужньо. Не визнав себе винним і не обмовив жодним словом соратників. Вирок був коротким: «через упертість у зізнанні» – в'язниця і заслання.

Відбувши 6-місячне ув'язнення у В'ятці, Навроцький служить на засланні в Єлабузі. В'язниця та заслання підірвали здоров'я О. Навроцького, і він захворів на сухоти. Завдяки клопотанню перед владою княжни В. Рєпніної, О. Капніста та матері Олександра політзасланця перевели під нагляд поліції до Курська.

Після недовгого перебування в столиці О. О. Навроцький виїхав у Дагестан, де служив у м. Темір-Хан-Шуре (нині Буйнакськ). Певний час жив у Єревані, дослужився до рангу статського радника. Його земне життя скінчилося на 70-му році в м. Темір-Хан-Шуре 22 жовтня 1892 року.

Більшу частину свого життя О. Навроцький прожив на Кавказі. Але подумки він ніколи не розлучався з рідною землею. Підтримував дружні зв'язки з земляками.

Навроцький-поет – це насамперед український патріот, народолюбець, який мріяв про поліпшення долі кріпаків, про українське відродження. У творчості зазнав великого впливу Т. Г. Шевченка. Це настільки позначилося на його творчій манері, що він у своїй поезії не зміг вийти за межі Шевченкових мотивів і тем. Не рідкість прями ремінісценції з Кобзаревих творів. На смерть Т. Г. Шевченка відгукнувся віршами «То не вітер стогне в полі» та «Не втихомирилась душа».

То не вітер стогне в полі,
Не хвиля у морі:
То постигло Україну
Тяжке-важке горе.

Наше щастя, наша радість,
Наша кріпка сила,
Душа чиста, праведная,
Як свічка згоріла!

Літай, орле, й з того світа,
Літай поміж нами;
І віщуй нам живе слово
Й мертвими устами...

Після смерті О. Навроцького залишилося понад 10 об'ємних зошитів з самобутніми творами. У друкованому вигляді побачила світ лише невелика дециця з немалої творчої спадщини поета. Зокрема, його поодинокі вірші друкувалися в часописах «Основа» (1861 р., № 6, 8), «Русский архив» (1892 р., кн. 2), «Киевская страна» (1889 р., № 19, 1902 р., № 10, 13), «Зоря» (1882 р., № 19), вони також цитуються в праці М. Петрова «Нариси з історії української літератури ХІХ ст.».

Інші ж його поезії так і залишилися в рукописному варіанті. Вони зберігаються у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАНУ.

Лейтмотивом поетової творчості стала туга за Україною, вболівання за її підневільну долю. («До України», «Ой усюди, туга усюди»), віра в краще прийде шне народу («Ні, не дарма в Україні», «Рідна мова»).

О. Навроцький був справжнім поліглотом, володів десятком мов, але найкраще знав англійську, німецьку, французьку та польську. Його вражаюча лінгвістична ерудиція стала основою для якісного літературного перекладу. Наш земляк висунувся в ряд найзначніших і найталановитіших українських перекладачів, став фундатором вітчизняного перекладу. За кількістю перекладів Навроцький не має рівних в українському письменстві. Він уклав збірку народних пісень Кавказу й Дагестану у власних перекладах. Українською мовою переклав «Псалтир», «Пісню пісень Соломона», «Іліаду» та «Одісею»

Гомера, «Витязя в тигровій шкурі» Ш. Руставелі, твори Оссіана, П. Б. Шеллі, Дж. Байрона, В. Гюго, П. Ж. Беранже, Й. В. Гете, Г. Гейне, А. Міцкевича, О. Пушкіна, О. Толстого, та інші. Даючи високу оцінку Навроцькому-перекладачеві І. Я. Франко відзначив, що «з-поміж усіх перекладачів, які робили спробу перекладати Міцкевича українською мовою, пальма першості належить Навроцькому».

У перекладах Навроцького відчуті традиції перших українських перекладачів. Він не дуже турбувався про точність передачі змісту і форми. Для нього важливим було лише зробити «чужоземний утвор ніби власним народним ділом». Більшість перекладів О. Навроцького по суті є переспівами.

На жаль, побачила світ лише невелика частина талановитих перекладів поета, вона оприлюднена в кількох числах часопису «Київська старовина» та праці М. Петрова. Більшість же перекладів залишилися лише в рукописних варіантах і відклалася, як і поезії О. Навроцького, у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури.

Яскраве життя О. Навроцького та плідна творча діяльність є справжнім взірцем служіння Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

Голиш, Г. М. Однодумець і соратник Т. Г. Шевченка // Голиш Г. М. Пером публіциста : вибр. нариси, ст., інтерв'ю. – Черкаси, 2019. – С. 193-199.

Грязнова, Н. Олександр Навроцький / Н. Грязнова // Дивослово. – 2000. – № 5. – С. 28-31.

Українська муза : поет. антологія. Од початку до наших днів / під ред. О. Коваленка. Вип. 12. – Київ :Обереги, 1993. – 56 с.

Біографічна довідка про О. Навроцького, переклад з Гейне – с. 1231-1234.

Кузик, Д. Однодумець Шевченка – перекладач / Д. Кузик // Друг читача. – 1973. – 9 серп. (№ 32). – С. 4.

Волошина, Н. Пагін Шевченківської крони / Наталія Волошина // Земля батьків. – 2013. – 21 жовт. (№ 37). – С. 6.



24 серпня
150 років від дня
народження художника
Ф. С. Красицького
(24.08.1873 – 02.06.1944)

Я селянин, і все народне
мені рідне, близьке
Ф. Красицький

Відомий український художник Фотій Степанович Красицький, внучатий небіж Тараса Григоровича Шевченка, народився 24 серпня 1873 року в невеличкому мальовничому селі Зелена Діброва (тепер Черкаський район), у селянській родині Степана Антоновича Красицького, який був сином Красицької Катерини Григорівни – рідної сестри Тараса Шевченка. Початкову освіту здобув у сільській школі. Прекрасна земля Тараса ніби передала йому у спадок здібності до малювання. Хлопець, як і його славетний родич, ще з дитинства проявляв хист до малювання.

На початку осені 1888 року п'ятнадцятирічний Фотій поїхав навчатися до Києва.

У 1888–1892 роки коштом Миколи Лисенка Красицький навчається в Київській рисувальній школі Миколи Мурашка. За рішенням київської української громади, очолюваної М. Лисенком, Фотієві призначили щомісячну грошову допомогу, якої вистачало на харчі та оплату квартири. Хлопець знайомиться з М. Старицьким, Л. Українкою, В. Орловським, які вплинули на формування його світогляду.

У 1892–1894 роки продовжує освіту в Одеському художньому училищі, диплом про закінчення якого, давав право на вступ до Петербурзької Академії мистецтв, де Фотій наступні сім років навчається.

Коли студент приїздив додому на літні канікули – малював земляків та рідні краєвиди. У селах Козацькому, Майданівці та Зеленій Діброві його бачили за малюванням від світанку до надвечір'я. Виконав близько 30-ти робіт. Це прекрасні рисунки олівцем та олійні етюди: «Село Козацьке. Хата», «Ярок», «Вечір», «Пасіка», «Село Кирилівка», «Дорога на село Козацьке», «Жінки в полі» та інші.

Одним із найбільших творчих досягнень художника в цей час є картина «Гість із Запоріжжя», яку він виконав на конкурс у рік закінчення Академії.

У 1902 році Ф. Красицький повертається до Києва, де повністю віддається творчості. Створює багато ліричних пейзажів: «Церква в селі Майданівці», «В селі Козацькому», «Рідна хата в селі Зелена Діброва», «Надвечір'я», «У свято». Пейзажі художника сповнені зворушливої поезії, наповнені щирою безпосередністю.

З 1903 року постійно працював у Києві. З 1904 року видавав свої твори на листівках у власному видавництві «Квітка», для якого створив фірмовий знак. У 1905 році брав участь у львівській виставці сучасного українського живопису. У 1906 році друкував свої малюнки та політичні карикатури в сатиричному журналі «Шершень», зокрема виконав обкладинку першого його номера, зобразивши в блакитному кольорі символи волі, робітництва, України.

Фотій Красицький приятелював з багатьма діячами української культури, зокрема з родинами Косачів, Лисенків, Матушевських, Грушевських, Старицьких, Марією Заньковецькою та іншими.

Створив цілу галерею портретів видатних діячів української культури. З його полотен живими очима дивляться на нас Т. Шевченко, І. Франко, О. Пчілка, Л. Українка, М. Старицький, І. Карпенко-Карий, М. Садовський, М. Терещенко, С. Скляренко, О. Влизько, Г. Шкурупій.

Над іконографічною шевченкіаною художник працював протягом усього життя. Красицький написав два олійних портрети Шевченка. Кольоровою літографією видав він образ Т. Шевченка у 1905 році. Портрет став символічним даром народів. Його придбали книготворці Америки, Австралії, Канади, Франції. Пізніше він створив жанрові композиції «Шевченко в майстерні», «Шевченко на Чернечій

горі», «Шевченко в творчому екстазі», «Шевченко над Дніпром», «Смерть Шевченка».

Багато сил Красицький віддав педагогічній роботі. Вчителював у середніх навчальних закладах, був керівником художньо-друкарської школи в Києві, викладав у Миргородському художньо-керамічному технікумі, Київському художньому інституті. Він видав книгу «Рисунок із малювання», – першу серйозну художньо-методичну працю українською мовою у цій галузі, актуальну до сьогодні.

У 1929 році Красицький проходив по справі Спілки визволення України. Фотій Степанович був великим патріотом України. Він любив цю землю, яка завжди була для нього рідною, глибоко вивчав українську історію, її волелюбний козацький дух. Був закоханий в українську природу, знав український побут, звичаї – усе це було йому близьке і дороге, вабило мальовничістю і красою.

Помер Ф. С. Красицький 2 червня 1944 року в Києві. Був похований на Куренівському кладовищі. У 1963 році останки перенесено на Байкове кладовище, тоді ж на могилі встановлено надгробок.

В дерев'яному будиночку у Києві, в якому жив митець, відкрито музей Фотія Степановича. Іменем художника названо одну з вулиць міста. Його роботи зберігаються в Національному музеї Т. Шевченка, сім графічних творів – у Шевченківському національному заповіднику в Каневі.

Фотій Степанович Красицький, зробив вагомий внесок у розвиток українського образотворчого мистецтва. Його малярські і графічні твори займають гідне місце у скарбниці національної культури, захоплюючи нас чудовими картинами української природи, побутовими сценами, що пройняті духом народного життя та світосприйняття, портретами видатних діячів національної культури, які уособлювали її поступ.

ЛІТЕРАТУРА

Урицька, С. Б. Художнє кредо Фотія Красицького / С. Б. Урицька // Музейний альманах : наук. матеріали : ст., нариси, есе. – Черкаси 2012. – Вип. 3. – С. 113–116.

Урицька, С. Мистецький спадок Фотія Красицького // Пед. вісник. – 2002. – № 3. – С. 79–82.

Шаров, І. Ф. Красицький Фотій Степанович (1873–1944) / І. Ф. Шаров, А. В. Толстоухов // Художники України : 100 видатних імен. – Київ, 2007. – С. 191–194.

Полякова, Л. Мистецька спадщина художника Фотія Красицького / Людмила Полякова // Вісн. Городищини. – 2018. – 9 листоп. (№ 45). – С. 4.

Чос, В. Нащадок Кобзаря / Володимир Чос // Прес-Центр. – 2008. – 9 лип. (№ 28). – С. 29.

Чос, В. Художник країни мрій / Володимир Чос // Вісн. Городищини. – 2008. – 8 серп. (№ 57). – С. 6.

Білецький, Ф. Бо ж недаремно носить село ймення козацького... : [про картину «Гість із Запоріжжя»] / Феофан Білецький // Новий Дзвін. – 2018. – 9 серп. (№ 32). – С. 8.

Яхімович, А. У музеї Фотія Красицького / Алла Яхімович // Чернеча Гора. – 2004. – Січ. (№ 1). – С. 4.

Нестеренко, П. Красицький Фотій Степанович / Петро Нестеренко // Шевченківська енциклопедія. – Київ, 2013. – Т. 3. – С. 571–573.

Ковпаненко, Н. Г. Красицький Фотій Степанович / Н. Г. Ковпаненко // Енциклопедія історії України. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 293–294.



13 вересня
125 років від дня народження
поета і перекладача
М. І. Терещенка
(13.09.1898-30.05.1966)

Осінь листя золотаве
на стежку падає з гілля...
Ніде не пахнуть так стави,
Як на землі, де виріс я,
де мріяв і вдивлявся ніжно
в далекі зорі...

М. Терещенко⁴

Поет, перекладач, літературознавець, культурно-громадський діяч – Микола Іванович Терещенко залишив яскравий слід в історії української культури. Він був одним із фундаторів нової української поезії.

Народився М. І. Терещенко 13 вересня 1898 року у с. Щербинівка, тепер Золотоніського району. Його дід чумакував, писав вірші, батько-рільник – навчався у Золотоніському повітовому училищі, отже був письменний, любив книжки. Це не могло не позначитись на вихованні сина. Дитячі та юнацькі роки майбутнього поета пройшли на хуторі Ходаківці під Чорнобаєм. Навчався у Золотоніській земській гімназії, потім у Київському політехнічному інституті.

Ще в гімназії почав писати вірші. 1924 року вийшла перша поетична збірка «Лабораторія». Її він готував у Золотоноші, працюючи у повітовому відділі народної освіти.

З 1925 по 1934 рік Терещенко був редактором журналу «Життя і революція». У грудні 1937 року був репресований і провів у таборах понад три мученицьких роки.

⁴ Терещенко М. Земля : [вірш] // Терещенко М. Твори. – Київ, 1988. – С. 363.

У післявоєнні роки був редактором Держлітвидаву й обіймав цю відповідальну посаду майже два десятиліття.

М. І. Терещенко – автор більш як 20 поетичних збірок (1924-1963). У поетичному доробку майстра слова переважала громадянська лірика, сповнена високого пафосу будівництва нового життя.

Терещенко був дитям свого часу, і його творчість відзеркалювала властиві тій порі гримаси, зокрема, ідеологічна зааганжованість. Але, як наголошує більшість літературних критиків, поетові твори відзначалися глибоким філософським змістом, тонким ліризмом і часом новаторською формою вірша. Зокрема Микола Бажан зауважив, що поету досить одного такого вірша, як «Печаль і ніжність», щоби навіки залишитися в українській поезії. Найкращі поезії були написані ним у 60-і роки.

Прозорий гай. Тремтячий лист.
Осіння світла акварель.
Проходить пізній листопад
Серед полів, серед осель.

Осіння прозолоть левад.
Тремтячий лист. Прозорий гай.
Проходить пізній листопад
І золотить весь рідний край!

Майстер слова проорав свою надзвичайно глибоку борозну й у царині літературного перекладу. Ще у 1922 році вийшла збірка його перекладів бельгійського франкомовного поета Е. Верхарна. Знавець багатьох мов (білоруської, французької, польської, чеської, словацької та ін.), він перекладав твори О. Пушкіна, М. Лермонтова, В. Маяковського, Я. Купали, Я. Коласа, П. Беранже, В. Гюго, Л. Арагона, П. Меріме, А. Барбюса, А. Міцкевича та ін.

Справжнім творчим подвигом митця стало видання двотомної антології «Сузір'я французької поезії», куди увійшли твори поетів

Франції від XI до XX ст. «Трудом, гідним пошани й подвигу» назвав цей унікальний витвір М. П. Рильський.

Наш земляк відомий і як літературознавець. У 1966 році вийшла друком його фундаментальна праця «Літературний щоденник» – книжка про майже 6 тисяч письменників світу, своєрідна енциклопедія. Саме вона й стала лебединою піснею великого подвижника духовності. Його земне життя скінчилося 30 травня 1966 року, а вічний спочинок він знайшов на Байковому кладовищі.

М. І. Терещенко був ерудитом, затятим бібліофілом – лицарем її величності Книги (Ю. Мартич). Він був «м'якою, тихою, делікатною... з печаттю інтелігентності в усьому людині» (І. Дзюба).

Замовкне серце негасиме,
І згасне вогник у очах...
І пройде все, і все тектиме
В своїх одвічних берегах.

І тільки де-не-де у світі
Рядок якийсь згадає хтось,
Який зронив я в повнім цвіті,
Коли ще мріялось-жилось...

А може, й так, що й на хвилину
ніхто-ніхто не спом'яне...
І все ж гадати я не кину,
Що не забуде світ мене!

Уже посмертно за унікальні заслуги перед українською літературою М. І. Терещенка було поціновано премією імені М. Рильського. Іменем великого літератора названа одна з вулиць м. Золотоноша. Нещодавно Золотоніською РДА та районною радою, спільно з обласною організацією НСПУ засновано літературну премію ім. М. Терещенка за заслуги в галузі літературного перекладу.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори М. Терещенка

Твори / Микола Терещенко ; передм. І. Дзюби. – Київ : Дніпро, 1988. – 398 с.

Твори : у 2 т. / Микола Терещенко ; передм. О. Засенка. – Київ : Дніпро, 1968. – Т. 1,2.

Сузір'я французької поезії : антологія : в 2 т. / пер. і переспіви Миколи Терещенка. – Київ : Дніпро, 1971. – Т. 1,2.

Літературний щоденник / уклад. Микола Терещенко. – Київ : Дніпро, 1966. – 442 с.

Про М. Терещенка

Голиш, Г. М. Майстер слова із Щербинівки // Голиш Г. М. Пером публіциста : вибр. нариси, ст., інтерв'ю. – Черкаси, 2019. – С. 210-213.

Голиш, Г. Майстер слова зі Щербинівки / Григорій Голиш // Нова Доба. – 2018. – 13 верес. (№ 37). – С. 7.

Микола Терещенко : [біогр. довідка, твори] // Українське диво. – Київ, 2005. – Кн. II. – С. 504-509.

Дзюба, І. Трудівник слова / Іван Дзюба // Терещенко М. Твори. – Київ, 1988. – С. 5-29.

Громова, В. Микола Терещенко (1898-1966) / Валентина Громова // Слово і Час. – 1998. – № 9/10. – С. 20-21.

Пономаренко, М. В степу над Ірклієм : [дит. та юнац. роки М. Терещенка] / Михайло Пономаренко // Світлий шлях. – 1983. – 3 верес.

Герасимова, Г. П. Терещенко Микола Іванович / Г. П. Герасимова // Енциклопедія історії України. – Київ, 2013. – Т. 10 : Т-Я. – С. 60-61.



13 жовтня
100 років від дня народження історика,
краєзнавця М. І. Сікорського
(13.10.1923-27.09.2011)

Якби мені повторно довелося
вибрати свою долю
я знову вибрав би музейну справу...

М. Сікорський⁵

Михайло Іванович Сікорський зробив вагомий внесок в розвиток історичної, етнографічної науки України та вітчизняного музеєзнавства.

Народився Михайло Іванович 13 жовтня 1923 р. в козацькому місті Чигирин, колишній гетьманській столиці, в родині простих робітників. Мати, Марія Мусіївна, працювала у Чигиринському колгоспі ім. Леніна, батько, Іван Іванович, – на заводі в м. Кам'янка. Сім'я Сікорських була великою і дружньою: троє синів – Іван, Олександр, Михайло та донька Марійка. Раннє дитинство Михайла було радісним і безтурботним. Він виростав, оточений любов'ю і турботою рідних. Біди в сім'ї почалися в 1930 р., коли під час аварії на заводі загинув батько. В страшному для України 1932 р. від голоду померла мати. Дітей, що залишилися круглими сиротами, віддали до дитячого будинку. В Чигирині Михайло Іванович закінчив 8 класів середньої школи № 1. Незадовго до початку Другої світової війни, у 1939 р., вступив до авіаційного технікуму ім. К. Ворошилова в Запоріжжі. У 1941 р. технікум був евакуйований до Сибіру, в Омськ, де готували спеціалістів для фронту. Там і закінчив Михайло Сікорський навчання.

Після війни М. Сікорський повернувся в Україну. В 1946 р. став студентом історичного факультету Київського державного

⁵ Махінчук, М. Переяславський скарб Михайла Сікорського: худож. докум. повість. – Київ, 2005. – С. 248.

університету ім. Т. Г. Шевченка. Він був одним із кращих студентів на історичному факультеті. У вільний час, займався улюбленою справою – вивчав архівні джерела і бібліотечні фонди, мріяв про наукову-дослідницьку роботу. Закінчивши університет, Михайло Іванович восени 1951 р. за направленням поїхав до Переяслава-Хмельницького, де йому запропонували посаду директора місцевого історико-краєзнавчого музею.

За період плідної праці провінційний музей завдяки подвижництву М. Сікорського та очолюваного ним колективу перетворився в найбільший у державі центр вивчення, збереження і пропаганди пам'яток історії та культури українського народу – Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав». Сьогодні у 25 тематичних музеях заповідника зберігається близько 400 тисяч унікальних пам'яток Середнього Придніпров'я, 1400 ікон XVI-XVIII століть, 4 тисячі зразків українських рушників, 20 тисяч стародруків XV-XVII століть, 12 церковних споруд, 16 вітряків та інші історичні скарби нашого народу.

Михайло Іванович Сікорський був членом правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Всеукраїнської спілки краєзнавців, Всеукраїнського фонду культури, редколегії журналу «Українська культура» та «Музеї України».

Написав близько 130 книг, наукових праць і публікацій, серед них – 12 книг і монографій: «На землі Переяславській», «Скарби нашої пам'яті», «Велика сучасність державного діяча», «Українська народна естетика», «Музеї землі Переяславської».

Михайло Сікорський – заслужений працівник культури України (1966), лауреат премії імені Д. І. Яворницького (1983), лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка (1989). Нагороджений орденами Богдана Хмельницького III ступеня (1995), князя Ярослава Мудрого V ступеня (2001), 15-ма медалями. 2005 році Указом Президента Віктора Ющенка нагороджений Золотою Зіркою Героя.

27 вересня 2011 р. М. І. Сікорського не стало. У місті Переяслав-Хмельницькому відкрито дві меморіальні дошки на честь Героя. Із 2013 р. щорічно в Переяславі проводиться Всеукраїнський історико-культурологічний форум «Сікорські читання». На честь

М. І. Сікорського у 2013 р. заснована щорічна загальноукраїнська краєзнавча премія Національної спілки краєзнавців України. У місті Чигирині ім'я Михайла Сікорського носить одна з вулиць.

Його внесок у розвиток історичної науки та краєзнавства переоцінити важко, оскільки сфера наукової діяльності була надзвичайно багатогранною і різноплановою. Вічною буде пам'ять нащадків про Михайла Івановича, який понад усе любив Україну і її історію.

ЛІТЕРАТУРА:

Праці М. І. Сікорського

На землі переяславській / М. І. Сікорський, Д. Т. Швидкий. – Київ: Наук. думка, 1983 – 256 с.

Скарби нашої пам'яті: фотоальбом / Сікорський М. І., Тинна Л. І. – Київ: Мистецтво, 1993. – 192 с. : іл.

Київщина: короткий путівник. – Київ, Політвидав України, 1976. – 206 с.

Про М. І. Сікорського

Махінчук, М. Переяславський скарб Михайла Сікорського: худож.-докум. повість. / М. Махінчук – Київ: Криниця, 2005. – 302 с.

Жам, О. М. Життя, присвячене збереженню та популяризації історико-культурної спадщини / О. М. Жам // Праці науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. – Київ, 2012. – Вип. 7. – С. 115–149: портр.

Фігурний, Ю. Етнокультурний вимір наукового доробку Михайла Сікорського / Юрій Фігурний // Українознавство. – 2018. – № 1. – С. 51–62. – Бібліогр. : с. 58–62.

Нечеп, В. Академік музейної справи Михайло Сікорський // Нечеп В. Рід козацький величавий. – Київ, 2011. – С. 463–470.

Тонконог, О. Внесок Михайла Івановича Сікорського у розвиток вітчизняного краєзнавства / Олена Тонконог // Краєзнавство. – 2011. – № 4. – С. 171–176.

Корнієнко, О. М. Сікорський М. І. : він пам'ятник собі спорудив із тридцяти музеїв / О. М. Корнієнко // Питання історії науки і техніки. – 2011. – № 4. – С. 72–78.

Артеменко І. Народжений у переддень Покрови, чигиринець Сікорський понад усе любив Україну / Ігор Артеменко // Козац. край. – 2011. – 7 жовт. – С. 2.

Бондаренко, Р. І. Сікорський Михайло Іванович / Р. І. Бондаренко // Енциклопедія історії України. – Київ, 2012. – Т. 9 : Прил-С. – С. 574.



29 жовтня
100 років від дня народження артистки
Н. М. Попової
(29.10.1923-22.10.1998)

О, як Ви грали, як Ви грали!
Серця і душі зігрівали
В холодну зиму не одну.
Неначе в храм, ішли до зали
І Вас на сцені пізнавали
Таку сердечну й запальну...

М. Негода⁶

Одна з вистав Черкаського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, яка свого часу мала беззаперечний успіх у глядача, називалась «Пора жовтого листя» (авт. М. Зарудний). Надія Марківна Попова любила цю пору року, і цю виставу, і творила жовто-осінній теплий образ своєї героїні м'якими мазками, широко використовуючи всю райдужну насиченість фарб своєї акторської палітри...

Заслужена артистка України, народна артистка України Надія Марківна Попова народилася 29 жовтня 1923 року в м'яку пору жовтого листя у с. Дубіївка Черкаського району.

Як у рідний дім увійшла вона, випускниця Київського державного інституту театрального мистецтва, у повоєнному 1947 році до напівзруйнованого театрального приміщення у Черкасах. Ставши на той час єдиною в цьому театрі актрисою з вищою освітою, вона прожила на його сцені 50 щасливих творчих літ, зігравши 176 ролей.

Глибина почуттів, щирість і доброта – головні риси створених актрисою образів – Марусі Богуславки з однойменної п'єси М. Старицького, Маври з «У неділю рано зілля копала» О. Кобилянської, Марусі з «Ой, не ходи Грицю, та й на вечорниці», Христі з «Повії» за Панасом Мирним, леді Мільфорд з «Підступності і

⁶ Малиновська Л. 176 перевтілень майстра акторського мистецтва Надії Попової // Мій дім – Черкаси. – 1998. – 26 верес. – С. 5-7.

покарання» Шіллера, Альба з «Дому Бернарди Альби» Фредеріко Гарсія Лорки...

Колишній директор театру А. І. Ситник говорив про актрису: «Захоплює відчуття сучасності, вимогливості до себе, самоудосконалення – тому для неї ніколи не існувало так званого вікового бар'єру, як не існувало нелюбимих ролей».

Надія Марківна говорила, що має чудове творче життя завдячуючи колегам і своєму чоловікові, батькові двох її синів – заслуженому артисту України і режисеру Миколі Попову.

Померла Н. М. Попова 22 жовтня 1998 року. В пору жовтого листа... Не доживши 7 днів до свого 75-ліття. Її акторська праця відзначена медаллю, орденом «Знак Пошани». За заслуги перед міською громадою її удостоїли звання Почесного громадянина Черкас. До 90-річчя від дня народження актриси міська влада Черкас встановила меморіальну дошку на будинку, де жила Надія Марківна (вул. Хрещатик, 188). Скульптор – Іван Лаврінченко.

ЛІТЕРАТУРА:

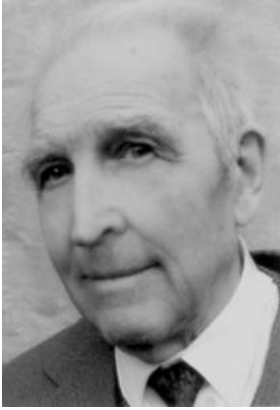
Попов, М. Пора жовтого листа / Микола Попов // Нова Доба. – 2018. – 1 листоп. (№ 44). – С. 10.

Живе серце Надії Попової // Місто. – 2008. – 29 жовт. (№ 44). – С. 16.

Малиновська, Л. 176 перевтілень майстра акторського мистецтва Надії Попової / Л. Малиновська // Мій дім – Черкаси. – 1998 – 26 верес. (№ 1). – С. 5-7.

Зорян, М. Щастя актриси / М. Зорян // Черкас. правда. – 1979. – 27 берез. (№ 72). – С. 3.

Новицький, А. Вірність сцені / А. Новицький // Черкас. правда. – 1972. – 12 серп. (№ 189). – С. 4.



18 листопада
100 років від дня народження письменника
М. Г. Іванченка
(18.11.1923-15.01.2015)

Я не кадив лакейського єлею
Перед престолом славетних нікчем,
І підведусь над рідною ріплею
Досвітнім безконвойним сівачем.

М. Іванченко⁷

Письменник, художник, колишній політв'язень, великий патріот України Михайло Григорович Іванченко народився 18 листопада 1923 року у с. Гусакове на Звенигородщині в селі, де зародилося 1918 року легендарне Вільне Козацтво, яке боролось за незалежну Україну у 1918-1921 рр. Батько його був сотником Вільного Козацтва, зазнав переслідувань і був безневинно розстріляний 1938 року.

Дитячі враження від почутого і побаченого в найближчому оточенні пізніше знайдуть своє відображення в романі-хроніці «Дума про Вільних Козаків». А ще вони стали міцним підмурівком духу, котрий згодом допоміг йому достойно пережити лихоліття й тяжкі удари долі: страшний голодомор, втрату батька, фашистську каторгу, сталінські концтабори.

Після звільнення Михайло Григорович працював художником-оформлювачем у будинках культури Черкащини, бо як сам писав, «в літературу не пустили». Захопився краєзнавством і міфологією, видав науково-популярні книги «Дивосвіт прадавніх слов'ян» (1991), «Таємниця нашої прадавнини» (2000).

Проголошення незалежності України М. Г. Іванченко зустрів як велику перемогу. В ці роки він буквально розкрився у творчому сенсі.

⁷ Іванченко М. «В нас од завіту князя Мономаха...»: [вірш] // Іванченко М. Полиновий квіт. – Київ, 1998. – С. 19.

З'являються збірки його поезій «Полиновий квіт» (1998), «Бунчук вітрів» (2001), «Осіннє чересло» (2007), «Крицеве стремено» (2009).

Творчість М. Г. Іванченка наскрізь україноцентрична й великою мірою автобіографічна. Для багатьох поезій властива публіцистичність. Виразна автобіографічна нота звучить у романах і новелах: роман «Дума про Вільних Козаків» відтворює події Української революції та присвячений пам'яті батька; «Остарбайтерський вир» – про долю українців, вивезених на німецьку каторгу; «Новели неволі» – драматична пам'ять про сталінський гулаг; «Багряні журавлі» – період фашистської окупації.

Концептуальна спрямованість творчості Іванченка – антиімперська, національно-патріотична. Водночас у його творчості є талановиті цикли пейзажності і любовної тематики. «Виразна патріотична лірика поєднана в Михайла Іванченка з поезіями інтимного плану. Але всі вірші органічні, це щільний згусток-моноліт, у якому кожне слово, кожна думка, кожне почуття об'єднані у вияві любові до Батьківщини... Твердість, віра, любов, переконання – такого досвіду і такого звучання українська патріотична лірика давно не мала. Такої чистоти і такої кришталевої відданості Ідеї і Правді України в її козацькому шевченківському потрактуванні – фольклорно-історичній образності, пісенності, трактуванні з погляду народної моралі...» (Є. Баран).

Та де б не був – усюди я з тобою,
Що б не робив – зі мною в мислі ти,
Надією, і сміхом, і журбою.
За синьою дзвінкою далиною
До тебе прагну серцем дорости.

Михайло Григорович Іванченко – лауреат обласної літературної премії ім. Василя Симоненка (2007), перший лауреат літературної премії ім. Юрія Горліса-Горського (2012), член НСПУ.

Помер письменник 15 січня 2015 року, а слова його звучать ніби написані сьогодні. Давно зробивши свідомий вибір на боротьбу

«за Україну, за її волю», поет не зрадив ні Україні, ні самому собі.
Михайло Григорович енергійно мобілізує себе й сучасників українців:

Сентименти й жалі – на узбіччя!
Лиш від шаблі твердіє рука.
Сивий вітер Вкраїнської Січі
Кличе знов у похід козака...

ЛІТЕРАТУРА:

Твори М. Іванченка

Багрянні журавлі : роман / Михайло Іванченко ; вступ. сл. В. Коваленко. – Корсунь-Шевченківський : Гавришечко В. М., 2013. – 239 с.

Сурма і меч / Михайло Іванченко. – Дрогобич : Відродження, 2012. – 213 с.

Остарбайтерський вир : роман-спогад / Михайло Іванченко. – Дрогобич : Відродження, 2010. – 410 с.

Новели неволі / Михайло Іванченко. – Дрогобич : Відродження, 2008. – 182 с. : іл.

Осіньне чересло : поезії / Михайло Іванченко. – Київ : Ратибор, 2007. – 62 с.

Дума про Вільних Козаків : роман-хроніка. – Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2006. – 334 с.

Полиновий квіт : поезії / Михайло Іванченко. – Київ : Вид-во Спілки письменників України, 1998. – 72 с.

Звенигородщина : путівник / М. Г. Іванченко, В. М. Хоменко. – Дніпропетровськ : Промінь, 1969. – 51 с.

[Репродукції картин про голодомор 1932-1933 рр.]
/ М. Іванченко // Укр. культура. – 1991. – № 3. – С. 34-37.

Про М. Іванченка

Михайло Іванченко : [автобіографія, твори] // Письменники Черкащини : вибрані твори [у 2 т.]. – Черкаси, 2007. – Кн. 1. – С. 312-348.

Іванченко, М. Мій шлях : [автобіографія] // Іванченко М. Сурма і меч. – Дрогобич, 2012. – С. 207-213. : іл.

Поліщук, В. Т. «Боротись, вірити і жити...» (Подвижництво Михайла Іванченка) // Поліщук В. Т. Вибране [т.] 2. Розстріляні таланти (Репресовані письменники Черкащини). – Черкаси, 2013. – С. 385-403.

Те саме // Поліщук В. Т. Повернення і відкриття : статті – Черкаси, 2008. – С. 225-237.

Те саме // Холодний Яр. – 2008. – № 3. – С. 131-145.

Поліщук, В. Іванченко Михайло Григорович // Поліщук В. Літературна енциклопедія Черкащини. – Черкаси, 2020. – Т. 1 : А-К. – С. 471-472.

Білецький, Ф. Таким пам'ятаємо Михайла Іванченка / Феофан Білецький // Новий Дзвін. – 2018. – 22 листоп. (№ 47). – С. 12.

Мицик, В. Україніка Михайла Іванченка / Вадим Мицик // Слово Просвіти. – 2015. – 16-22 квіт. (Число 15). – С. 15.

Безуглий, В. Полиновий квіт Михайла Іванченка / Володимир Безуглий, Лідія Титаренко // Голос України. – 2014. – 9 квіт. (№ 68). – С. 13.

Солончук, Л. Цвіте Євшан – козацький слід / Людмила Солончук // Шевченків край. – 2013. – 15 листоп. (№ 89/90). – С. 5.

Захарченко, І. Слово на сторожі добра і правди : [М. Іванченко і його кн. «Сурма і меч»] / Іван Захарченко // Слово Просвіти. – 2012. – 22-28 листоп. (Число 47). – С. 6.

Коваль, Р. Майстер козацького слова / Роман Коваль // Холодний Яр : часопис. – Черкаси, 2011. – № 4. – С. 132-137.

Михайло Іванченко : [біогр. довідка, твори] // Криничка : антологія творів письменників Черкащини для дітей та юнацтва : [в 2 т.]. – Черкаси, 2009. – Т. 1. – С. 240-245.

Дергач, В. О. Гіркий цвіт мученика : [про кн. М. Іванченка «Полиновий квіт»] // Дерган В. О. Україною серце лікую : вибр. твори. – Черкаси, 2008. – С. 417-418.

Баран, Є. Слід прямого чересла... / Євген Баран // Слово Просвіти. – 2007. – 17 листоп. (Число 44). – С. 13. – Рец. на кн. : Іванченка М. Осіннє чересло : поезії. – Київ : Ратибор, 2007. – 62 с.

Сметанська, М. З Вільною Україною в серці : [про М. Іванченка та його кн. «Дума про Вільних Козаків»] / Марія Сметанська // Слово Просвіти. – 2007. – 1-7 листоп. (Число 44). – С. 13.

Дослідник Вільного Козацтва. Михайло Іванченко : біобліогр. нарис / Черкас. обл. б-ка ім. В. Симоненка ; авт.-уклад. Н. М. Філахтова. – Черкаси : Б. в., 2008. – 48 с.

Іванченко М. Г. (р. н. 1923) // Вчені Черкаського краю : біобліогр. нариси. Серія Суспільні і гуманітарні науки / Черкас. обл. б-ка для юнацтва ім. В. Симоненка. – Черкаси, 2010. – Вип. 4, кн. 1: А-І. – С. 84-86. – Бібліогр. : с. 86-92.



19 грудня
100 років від дня
народження поета
П. І. Власюка
(19.12.1923-04.10.1993)

України рідної окраса,
Край пісень і золота-зерна,
Ти колиска нашого Тараса,
Чарівна черкаська сторона.

П. Власюк⁸

Світ, створений поетом. У ньому вирує, б'є у дзвони невмируще життя з усіма людськими радощами і болями, правдою і кривдою, сумнівами і протиріччями.

Поезія Петра Власюка напрочуд земна, чиста, добра, наскрізь пронизана сонячним світлом і великою любов'ю.

Петро Іванович Власюк народився 19 грудня 1923 року у мальовничому с. Сабадаш на Жашківщині. Семирічку закінчив у рідному селі, середню освіту здобув в Бузівській школі. Під час війни опинився на каторжних роботах у Німеччині. Після війни закінчив Київський педагогічний інститут, повернувся в рідні краї. Вчителював у Сорочотяхах, майже два десятиліття працював директором школи в Тетерівці, а потім – учителем у Сабадаші.

Вірші почав писати з ранніх літ, публікувався у періодиці, він – автор двох збірок «Хлібодарський рід» (1978) і «Пісні над Тікичем» (1991), у яких виявив високу мистецьку майстерність, значною мірою базовану на народнопісенній основі.

Земля батьків ввібрала кров і піт
Її плекали й боронили предки.
На цій землі і ти з дитячих літ
Учився хліборобської абетки.

⁸ Власюк П. Черкащині : [вірш] // Власюк П. Пісні над Тікичем.– Черкаси, 1991. – С. 17.

У доробку Петра Власюка є низка віршів історичної тематики, тонкої пейзажної лірики (у зб. «Хлібодарський рід»), поезій інтимного змісту (розділ «Хміль кохання»), віршів, присвячених магії образного слова Г. Сковороди, Т. Шевченка, В. Симоненка. Виразно домінує в поезії Власюка сільська, хліборобська тематика, твори із глибокою залюбленістю в рідний край, його красу (цикл «Гірський Тікич», вірш «Черкащині» та ін.).

Лірика Власюка відзначається природною пісенністю тому на слова поета написано десятки популярних пісень, чимало з яких сприймаються як народні: («В мого Гриця брови чорні», «Понад Тікичем ходила», «Чиста криниця», «Оксаночка» та ін.). До слів поета написали музику відомі композитори А. Кос-Анатольський, С. Сабадаш, І. Сльота, О. Стадник та інші, а пісні виконували високопрофесійні колективи і виконавці (хор ім. Г. Верьовки, Черкаський і Закарпатський хори, ансамбль «Льонок», Раїса Кириченко, Ольга Павловська та ін.). Окремі пісні на слова П. Власюка (реквієм «Нахиліться віти» й ін.) виконувались і за кордоном (Німеччина, Польща, Мексика та ін.).

Помер Петро Іванович Власюк 4 жовтня 1993 року. Але живе його слово, його пісні.

Хай наша пісня в небеса зліта,
Крильми любові горнеться до серця.
Благословенна будь, земля свята –
Земля, що Україною зоветься.

Дзвени, струмуй в пісеннім джерелі
Жива вода, вода цілюща –
Краса і сила нашої землі,
І гордість наша, й слава невмируща.

ЛІТЕРАТУРА:

Власюк, П. Хлібодарський рід : поезії / Петро Власюк. – Київ : Рад. письменник, 1978. – 63 с.

Власюк, П. Пісні над Тікичем : вірші / Петро Власюк. – Черкаси : Ред.-вид. відділ облпреси, 1991. – 100 с.

Петро Власюк : [біогр. довідка. Вірші] // Жашківщина : поет. обрії. – Київ, – 2003. – С. 10-18.

Стадник, О. Дарую вам пісню : [пісенник] / О. Стадник. – Черкаси : Сіяч, 1992. – 64 с.

Пісні на слова П. Власюка – с. 3-4, 7-11, 15-18, 21-22, 27-36, 39-52, 55-56, 61-62.

* * *

Поліщук, В. Власюк Петро Іванович // Літературна енциклопедія Черкащини. – Черкаси, 2020 – Т 1 : А-К – С. 175-176.

Тютюнник, О. Пісні над Тікичем / О. Тютюнник // Жашківщина. – 1996. – 5 жовт. (№ 78).

Савченко, П. Пісня з серця проситься / П. Савченко // Черкас. правда. – 1988 – 25 черв. (№ 145). – С. 4.



**23 грудня
100 років від дня
народження архітектора
О. С. Ренькаса
(23.12.1923-?.08.2008)**

Заслужений архітектор України Олександр Станіславович Ренькас прибув до Черкас, центру новоутвореної Черкаської області, 1958 року, а з 1964 по 1990 рік був головним архітектором області. Йому випало працювати в особливий для нашого краю час. Ні до, ні після так якісно Черкащина не змінювалася.

Архітектори області прагнули надавати містам і селам краю неповторного, оригінального вигляду. Першу скрипку в таких перетвореннях грав Олександр Ренькас. Його незаперечний авторитет базувався на глибокому розумінні соціальних завдань, широті архітектурного мислення, дедалі більшому досвіді містобудівного проєктування. Саме він визначав пріоритетні напрями містобудування і архітектури Черкащини, сміливо беручи на себе величезну відповідальність.

Ці ділові якості Ренькаса особливо знадобилися під час організації комплексного проєктування забудови центру Черкас, єдиного ансамблю міських майданів, а також забудови центрів Умані, Сміли, Звенигородки, Шполи, Канева, Чигирина...

За активну творчу позицію, значні досягнення архітектури в Черкаській області О. Ренькасу 1983 року було присвоєно почесне звання «Заслужений архітектор України».

Через 5 років Черкащину за успіхи в здійсненні містобудівної політики й розвитку архітектури поряд з Львівщиною і

Дніпропетровщиною було визнано найкращою серед усіх областей України.

За результатами всесоюзних оглядів-конкурсів 15 сіл Черкащини були нагороджені дипломами Виставки досягнень народного господарства СРСР. А 1989 року за визначну творчу роботу групі черкаських архітекторів на чолі з О. С. Ренькасом було присуджено Державну премію СРСР «За архітектуру центральної частини села Матусів».

Досягнувши пенсійного віку, Олександр Станіславович не зміг обмежитися заслуженим відпочинком: його поради, творчого запалу, дорогоцінного досвіду потребували колеги ще довгий час.

Помер О. С. Ренькас у серпні 2008 року.

У пам'ять про творчу спадщину архітектора засновано премію імені Олександра Ренькаса, встановлено меморіальну дошку.

Втілені в бетон, цеглу і камінь твори митця стали символом нашої доби, посланням у вічність.

ЛІТЕРАТУРА:

Ренькас, О. Зодчий: інтерв'ю з архітектором Олександром Ренькасом / вів В. Павлюк // Черкас. край. – 2004. – 21 січ. (№ 5). – С. 4.

Ренькас, О. Черкаські поверхи. Село майбутнього / Олександр Ренькас // Нерухомість Черкащини. – 2003. – 19 черв. – С. 7.

Ренькас, О. Неначе писанка село : [архітектур. комплекс с. Матусів] / О. Ренькас, В. Онойко // Черкас. правда. – 1990. – 1 січ.

Ренькас, О. Черкаси як місто відбулося зовсім недавно : [розвиток міста у 60-80-і роки] / Олександр Ренькас // Місто. – 1997. – 8 трав. – С. 4.

* * *

Трохименко, В. Невтомний зодчий Шевченкового краю Олександр Ренькас // Трохименко В. Бо ти на Землі – Людина : нариси. – Черкаси, 2006. – С. 393-398. : портр.

Юхно, Б. Старший будівничий / Борис Юхно // Нова Доба. – 2019. – 3 січ. (№ 1). – С. 10.

Туменко, Л. Простір Олександра Ренькаса / Леонід Туменко
// Молодь Черкащини. – 2013. – 18 груд. – С. 9.

Петренко, А. Старший будівничий /А. Петренко // Черкас.
край. – 1998. – 23 груд. – С. 5.

Зміст

Від укладача.....	3
Пам'ятні дати Черкащини у 2023 році	4
100 років від дня народження художника І. О. Кулика.....	38
125 років від дня народження поетеси О. К Журливої	42
100 років Канівському природному заповіднику.....	46
200 років від дня народження поета і перекладача О. О. Навроцького	49
150 років від дня народження художника Ф. С. Красицького	54
125 років від дня народження поета і перекладача М. І. Терещенка	58
100 років від дня народження історика, краєзнавця М. І. Сікорського	62
100 років від дня народження артистки Н. М. Попової	66
100 років від дня народження письменника М. Г. Іванченка.....	68
100 років від дня народження поета П. І. Власюка	73
100 років від дня народження архітектора О. С. Ренькаса.....	76

**КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ЧЕРКАЩИНИ НА 2023 РІК**

Довідково-бібліографічне видання

Укладачі:

Демченко Людмила Тимофіївна
Писанко Оксана Сергіївна
Калюжо Вікторія Василівна
Крамар Оксана Миколаївна

Відповідальна за випуск **Л. Д. Дядик**

Комп'ютерне опрацювання **В. В. Калюжо**

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка»,
вул. Байди-Вишневецького, 8, м. Черкаси, 18001

Підписано до друку 2022. Тир. 50. Ксерокс ОУНБ імені Тараса
Шевченка

